

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS**

Simona Geniušaitė

**SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO BRUOŽAI INTERNETINIAME
TINKLALAPYJE „FACEBOOK“**

Magistro darbas

Darbo vadovė

**Doc. dr. E.
Butkevičienė**

Kaunas, 2015

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS**

**SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO BRUOŽAI INTERNETINIAME
TINKLALAPYJE „FACEBOOK“**

**Sociologijos magistro darbas
Studijų programa 621L30003**

Darbo vadovė

**Doc. dr.
E. Butkevičienė
2015-06-01**

**Recenzentė
Doc. dr.
A. Balžekienė**

2015-06-01

Atliko

SMS-3/4 gr. stud.

**S. Geniušaitė
E.paštas:
simona.geniusaite@ktu.edu**

2015-06-01

KAUNAS, 2015

PATVIRTINIMAS APIE MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad parengtas **magistro darbas**

SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO BRUOŽAI INTERNETINIAME TINKLALAPYJE „FACEBOOK“

(įrašyti pavadinimą)

- atliktas savarankiškai ir jo dalys arba visas darbas nėra nukopijuotas nuo kitų autorių darbų;
- nebuvo pateiktas atsiskaitymui šiame ar kitame KTU fakultete arba kitoje aukštojoje mokykloje;
- pateiktos nuorodos į visus kitų autorių darbus, kurių medžiaga pasinaudota.

Vardas, pavardė

Parašas

Data

Geniušaitė, S. *Socialinio tinklo konstravimo bruožai internetiniame tinklalapyje „Facebook“*. Sociologijos magistro darbas. Studijų programa 621L30003. Vadovas doc. dr. E. Butkevičienė. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas, 2015, 73 p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe yra analizuojami virtualaus socialinio tinklo konstravimo bruožai tinklalapyje „Facebook“. Šiuolaikinėje informacinėje tinklaveikos visuomenėje dauguma socialinio gyvenimo aspektų yra perkeliama į virtualią erdvę, internetas tampa neatsiejama individo gyvenimo dalimi, kas skatina vis daugiau domėtis ir tirti kibernetinę erdvę. Sociologijoje yra atliekama nemažai tyrimų susijusių su socialiniais tinklalapiais, tačiau socialinio tinklo konstravimo bruožai tinklalapyje „Facebook“ iki šiol buvo menkai nagrinėti, todėl galima teigti, kad magistrinio darbo tyrimas yra aktualus ir naujas. Taigi šiame darbe bandoma išsiaiškinti kokie socialinio tinklo bruožai išryškėja, kai individai savo socialinį tinklą konstruoja internetiniame tinklalapyje „Facebook“. Šio darbo tikslas yra išsiaiškinti kaip socialinis tinklas yra kuriamas internetiniame tinklalapyje „Facebook“, atskleisti pagrindinius virtualaus socialinio tinklo konstravimo bruožus. Šiam tikslui pasiekti buvo išsikelti trys uždaviniai. Visų pirma, aptarti socialinio tinklo, tinklaveikos bei virtualios erdvės sampratas, socialinio tinklo konstravimo specifiką virtualioje erdvėje teoriniu aspektu. Suformuluoti socialinio tinklo virtualioje erdvėje empirinio tyrimo metodologiją bei išanalizuoti virtualaus socialinio tinklo internetiniame tinklalapyje „Facebook“ konstravimo bruožus. Taigi pirmoje dalyje literatūros analizės metodu yra nagrinėjama teorinė medžiaga atskleidžianti virtualios erdvės, socialinio tinklo, tinklaveikos bei socialinio tinklo konstravimo specifikos sampratas. Antroje dalyje pristatoma virtualaus socialinio tinklo tyrimo metodologija. Trečioje dalyje aptariami kokybinio tyrimo analizės rezultatai.

Geniušaitė, S. *Features of Social Network Development in „Facebook“*. Master's Thesis in Sociology. Study programme 621L30003. Supervisor assoc. prof. dr. E. Butkevičienė. Kaunas: Faculty of Social Sciences, Humanities and Arts, Kaunas University of Technology, 2015, 73 p.

SUMMARY

In the Master thesis, features of social network development in “Facebook” are analysed. The modern nowadays society can be called information society or networking society and most of the social life aspects are transferred into virtual space. Therefore, the Internet becomes very important part of individual's life and virtual space becomes one of the most popular research subjects in sociology. Thus there was made many researches concerning social networks and “Facebook” but the features of social network development in “Facebook” was poorly analysed. Therefore, in the Master thesis will be find out what features emerges when the social network is developed in “Facebook”. The aim of the research is to define how the social network is developed in “Facebook”. In order to achieve the aim the following tasks have been set: to analyse the theoretical material based on networking, virtual space and the specific of social network development in virtual space, to introduce the methodology of the research and to analyse features of social network development in “Facebook”. The thesis consists of two summaries in Lithuanian and English languages, the introduction, three large sections, conclusions, the list of references and appendixes. In the first section of Master thesis, the theoretical material of networking society, virtual space and social network is analysed. In the second part of Master thesis, the methodology of virtual social network is presented. In the last part of Master thesis, the development of social network in “Facebook” is analysed. Conclusions summarize the most important issues of theoretical material and practical analysis. The list of references includes the main books and articles used in writing the Master thesis.

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS	7
PRIEDŲ SĄRAŠAS	7
PAGRINDINĖS SĄVOKOS	8
ĮVADAS	9
1. SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO VIRTUALIOJE ERDVĖJE TEORINĖ ANALIZĖ ..	11
1.1. Virtualios erdvės samprata	11
1.2. Socialinio tinklo samprata virtualioje erdvėje.....	19
1.3. Socialinis tinklas tinklaveikos teorinėje perspektyvoje.....	22
1.4. Socialinio tinklo konstravimo specifika virtualioje erdvėje.....	29
2. SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO INTERNETINIAME TINKLALAPYJE „FACEBOOK“ EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA	34
3. SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO INTERNETINIAME TINKLALAPYJE „FACEBOOK“ EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI	39
3.1. Motyvai susikurti paskyrą „Facebook“	39
3.2. Laiko praleisto tinklalapyje „Facebook“ vertinimas	40
3.3. Veikla tinklalapyje „Facebook“	43
3.4. Socialinio tinklo apimtis ir charakteristika tinklalapyje „Facebook“.....	45
IŠVADOS	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS	54
PRIEDAI	58

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Lentelė 1. Tinklaveikos visuomenės teorijų pagrindiniai bruožai pagal J. Van Dijk (2006), M. Castells (2005b) bei B. Wellman (2002; 2003; 2007; 2009)	27
Lentelė 2. Tyrimo instrumentarijus pagrindimas	36
Lentelė 3. Duomenys apie kokybinio tyrimo informantus	38
Lentelė 4. Motyvai susikurti „Facebook“ paskyrą.....	40
Lentelė 5. Informantų veikla tinklalapyje „Facebook“	44
Lentelė 6. Praleidžiamo laiko ir virtualaus socialinio tinklo platumo palyginimas.....	48

PRIEDŲ SĄRAŠAS

Priedas 1. Interviu klausimų gairės	56
Priedas 2. Socio-demografiniai klausimai	57
Priedas 3. Paskyros tinklalapyje „Facebook“ naudojimo laikotarpis	57
Priedas 4. Motyvai prisiregistruoti į tinklalapį „Facebook“	58
Priedas 5. Laiko praleidimas tinklalapyje „Facebook“	58
Priedas 6. Veikla tinklalapyje „Facebook“	61
Priedas 7. Virtualaus socialinio tinklo platumas tinklalapyje „Facebook“	62
Priedas 8. Virtualaus socialinio tinklo apimtis ir charakteristika tinklalapyje „Facebook“	66
Priedas 9. Registracijos į tinklalapį „Facebook“ motyvai.....	71
Priedas 10. Veiklos palyginimas tinklalapyje „Facebook“	71

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Socialinis tinklas – socialinių veikėjų sistema ir socialinių santykių rinkinys, kuris tiksliai apibrėžia kaip šie veikėjai yra santykinai surišti tarpusavyje (D. Rosen; G. A. Barnet; J. H. Kim, 2010),

Tinklaveika – tinklų formavimas tikslingais veiksmais (Castells, 2005).

Tinklaveikos visuomenė – tokia visuomenė, kur pagrindinės socialinės struktūros ir veikla organizuojamos elektronškai valdomų informacijos tinklų pagalba. (Castells, 2005).

Komunikacija (*lot. communicatio* – suteikimas, pranešimas; iš *lot. communico* – bendrauju, darau bendra; *plg. communis* – bendras). Tarptautinių žodžių žodynas komunikaciją apibrėžia kaip keitimąsi informaciniais ženklais (kalba, gestais, mimika, judesiais ir pan.) (Tarptautinių žodžių žodynas).

Informacinė visuomenė – tai „atvira, išsilavinusi, nuolat besimokanti ir savo veiklą grindžianti žinojimu visuomenė, kurioje tiek paprasti gyventojai, tiek ir visų lygių vadovai turi galimybę ir efektyviai naudoja šiuolaikines informacines technologijas ir nacionalinius bei globalinius skaitmeninius informacijos išteklius, o jos sudarytos valstybės bei savivaldos institucijos priima sprendimus ir užtikrina gyventojams viešosios informacijos prieinamumą ir patikimumą, pasitelkdamos šias technologijas ir išteklius“ (Lietuvos nacionalinė informacinės visuomenės plėtros strategija).

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Šiuolaikinėje informacinėje tinklaveikos visuomenėje vis daugiau socialinio gyvenimo aspektų bei veiklų yra perkeliama į virtualią erdvę, internetas tampa neatsiejama individo gyvenimo dalimi, kas skatina vis daugiau domėtis ir tirti kibernetinę erdvę. Tiesa, pats internetas, kaip technologija, mokslininkus domino jau seniai, tačiau socialinė sąveika tarp individų kibernetinėje erdvėje imta tyrinėti ne taip ir seniai – po Web 2.0 atsiradimo ir ypač išpopuliarėjus socialiniams tinklalapiams, pavyzdžiui YouTube, Flickr ar Facebook, kur individai gali dalintis įvairia informacija, žiniomis, bendrauti bei konstruoti savo socialinį tinklą. Taigi magistriniame darbe bandoma išsiaiškinti kokie socialinio tinklo bruožai išryškėja, kai individai savo socialinį tinklą konstruoja internetiniame tinklalapyje „Facebook“.

Nors yra atlikta nemažai tyrimų susijusių su tinklalapiu „Facebook“, pavyzdžiui Ginger (2008) tyrė lyčių vaidmenis bei grupių diskursą ir identiteto konstravimą tinklalapyje „Facebook“, Lewis, West (2009) tyrė kontaktų ypatumus tinklalapyje „Facebook“, taip pat buvo tirtas politinis diskursas socialiniame tinklalapyje „Facebook“ (Kitchener; Kushin, 2009), Boyd, Hargittai (2010) aiškino, kokios yra „Facebook“ vartotojų nuostatos privatumo klausimu, DeAndrea, Shaw, Levine (2010) tyrinėjo, kokią įtaką individo savęs konstravime ir pateikime tinklalapyje „Facebook“ daro kultūra ir pan. Lietuvoje tinklapio „Facebook“ tyrimai pradėti ganėtinai neseniai. Vienas tokių tyrimų tai 2009 metais kompanijos „Macroscopic“ vykdytas žvalgomasis virtualių socialinių tinklų poveikio tyrimas, kurio viena dalis buvo skirta populiariausio Lietuvoje socialinio tinklalapio nustatymui ir 2010-2011 metais atliktas tyrimas įgyvendinantis „Socialinių problemų stebėsena (SPS): Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas“ projektą. Tačiau socialinio tinklo konstravimo bruožai tinklalapyje „Facebook“ iki šiol nagrinėti nebuvo, todėl galima teigti, kad šio magistrinio darbo tyrimas yra aktualus ir naujas.

Šiame darbe bus remiamasi prielaida, kad šiuolaikinė informacinė visuomenė yra tinklaveikos visuomenė, kurioje vyrauja virtuali komunikacija bei socialiniai tinklai. Taigi magistro baigiamajame darbe yra nagrinėjami socialinio tinklo (Danah M. Boyd, Nicole B. Ellison, 2008; D. Rosen; G. A. Barnett; J. H. Kim, 2010; A. Marin; B. Wellman, 2009), tinklaveikos (Castells, 2005; Van Dijk, 2006; Marin; Wellman, 2009; Wellman, 2003; Kenedy, Wellman, 2007; Wellman, 2002; Hampton and Wellman, 2002, 2003; Cardoso 2008) klausimai. Moksliniame diskurse taip pat svarbi yra virtualios erdvės tematika (Strate, 2003; Nunes, 2006; Suler, 1996; Sandbothe, 2005) bei ryšiai saistantys individus tinkle (Granovetter, 1973; McAdam, 1986.; Krackhardt, 1992; Levin and Cross 2004; Castells, 2005).

Mokslinė problema: kokie socialinio tinklo bruožai išryškėja, kai socialinis tinklas yra konstruojamas internetiniame tinklalapyje „Facebook“?

Tyrimo tikslas: išsiaiškinti kaip socialinis tinklas yra konstruojamas internetiniame tinklalapyje „Facebook“.

Tiksliui pasiekti yra numatomi šie **tyrimo uždaviniai:**

- Aptarti socialinio tinklo, tinklaveikos bei virtualios erdvės sampratas, socialinio tinklo konstravimo specifiką virtualioje erdvėje teoriniu aspektu.
- Suformuluoti socialinio tinklo virtualioje erdvėje empirinio tyrimo metodologiją.
- Išanalizuoti virtualaus socialinio tinklo internetiniame tinklalapyje „Facebook“ konstravimo bruožus.

Tyrimo metodas: tyrimo tikslui įgyvendinti buvo atliktas kokybinis tyrimas. Duomenys empiriniam tyrimui buvo surinkti pusiau struktūruoto interviu pagalba, surinkti duomenys buvo išanalizuoti turinio analizės metodu. Tyrimo metu buvo paimtas interviu iš aštuonių 24-46 metų amžiaus asmenų, kurie naudojami, turi paskyrą socialiniame tinklalapyje „Facebook“.

Darbo struktūra: magistrinį darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, trys dalys, išvados, šaltinių ir literatūros sąrašas bei priedai.

Pirmoje dalyje nagrinėjama teorinė medžiaga atskleidžianti virtualios erdvės, socialinio tinklo, tinklaveikos bei socialinio tinklo konstravimo specifiką bei sampratas. Pateikiami apibendrinimai. Antroje dalyje pristatoma virtualaus socialinio tinklo tyrimo metodologija. Trečioje dalyje aptariami kokybinio tyrimo analizės rezultatai.

1. SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO VIRTUALIOJE ERDVĖJE TEORINĖ ANALIZĖ

Šių dienų visuomenę, kuri vystosi veikiamą informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimo galima pavadinti daugeliu vardų – globali, postmoderni, poindustrinė, vartotojiška, perteklinė, tinklaveikinė, komunikacijos, informacijos ir pan. Tačiau dažniausiai, kalbant apie pokyčius įvairiose sferose – tiek ekonomikoje, tiek politikoje, tiek socialinėje sferoje, vyrauja sąvoka „informacinė visuomenė“ arba „informacijos visuomenė“. Šiame skyriuje trumpai bus pristatyta informacinės visuomenės samprata bei aprašyta joje vyraujančios virtualios kibernetinės erdvės samprata. Taip pat, remiantis amerikiečių B. Wellman (2002, 2003, 2007, 2009) ir M. Castells (2005a, 2009) bei belgo J. Van Dijk (2006) teorijomis, bus pristatyta viena naujausių šiuolaikinės visuomenės sampratų – tinklaveikos visuomenė (angl. *network society*).

1.1. Virtualios erdvės samprata

Vienas svarbiausių šiuolaikinės visuomenės raidos etapo bruožų yra tas, kad pagrindine preke yra tapusi informacija, svarbiausios dedamosios yra nebe gamtiniai išteklių, kapitalas ar darbas, bet visų pirma informacija, žinios bei technologijos. Tačiau kyla klausimas, kas visų pirma yra informacinė visuomenė, kokios jos atsiradimo priežastys, kaip ši nauja samprata keičia šiandieninį pasaulį. Taigi, pasak Zenono Norkaus (2008), didžiausia įtaką kapitalizmo kaitai turėjo globalizacija bei naujų technologijų atsiradimas. Pirmąją technologinę revoliuciją sukėlė pramoninis garo variklio pritaikymas, tada manufaktūrinis kapitalizmas transformavosi į fabrikinį. Antroji technologinė revoliucija įvyko 1850–1860 metais, Europoje ir JAV masiškai nutiesus geležinkelius, kas ženkliai sumažino transporto kaštus ir taip individualistinį kapitalizmą transformavo į vadybinį korporacinį kapitalizmą. Pavieniai kapitalistai nebeįstengė savo lėšomis statyti geležinkelių ir jų eksploatuoti nepasitelkiant į pagalbą biurokратиškai organizuotą valdymo aparatą. XIX amžiaus pabaigoje su perėjimu nuo garo variklio prie elektros energijos, prie vidaus degimo variklio bei su chemijos pramonės pasiekimais prasidėjo trečioji technologinė revoliucija. Ketvirtoji revoliucija tapo pokarinio „aukso amžiaus“ varomąja jėga. Revoliucijos pagrindą sudarė ekonomikos produktyvumo šuolis, kuris buvo pasiektas dėl automobilių pramonės pasiekimų, taip pat mikroelektronikos bei sintetinės chemijos dėka (taip pat nemažiau svarbus ir masinės gamybos faktorius). Informacinių technologijų pažanga, tokia kaip personalinio kompiuterio išradimas ir interneto atsiradimas bei įdiegimas, taip pat skaičiavimo technikos pažanga sudarė sąlygas vadinamajai naujajai ekonomikai, kitaip dar vadinamai žinių ekonomika, atsirasti (Norkus, 2008, p. 483-561).

J. Baudrillardas (1981, p. 176-177) informacinę visuomenę vadina postmodernizmu. Anot jo, šiuolaikinėje visuomenėje atsisakoma prasmės ieškojimo, o šiuolaikinė kultūra – tai ženklų kultūra. Skaitant, žiūrint televiziją žmonės priima didelį kiekį pranešimų, ženklų. Tačiau tokie ženklai neturi jokios galios, mat jie nieko nenurodo ir yra beprasmiai. Pavyzdžiui, reklamoje yra vaizduojama, kaip kremas išlygina veido raukšles. Galbūt tokia reklama ir bus populiori, tačiau tai neįrodys, kad žiūrovai yra kvaili ar naivūs, patikėti tuo, ką mato, nes mergina ekrane yra jauna ir apskritai dar visiškai neturi raukšlių. Žmonės tiesiog yra priversti žiūrėti reklamą, nes ji įterpta į įdomią laidą ar filmą arba reklama yra žiūrima dėl paties žiūrėjimo, dėl malonumo. Dažniausiai žmonės net nebando reklamoje įžvelgti kažkokios prasmės.

Suprantame, kad kalbant apie naujai susikūrusią visuomenę, egzistuoja nuomonių bei naujų teorijų įvairovė, kurios bando įvardinti ir paaiškinti susiklosčiusią situaciją. Tačiau didžioji dalis autorių informaciją įvardina kaip vieną svarbiausių moderniosios visuomenės bruožų bei teigia, kad šiuolaikinė visuomenė gyvena informacijos amžiuje – globalios informacijos ekonomikos laikmetyje.

Toliau bus pateikta keletas informacinės visuomenės apibrėžimų: pirmasis pateiktas Informacinės visuomenės Lietuvos Respublikoje kūrimo programos projekte: „informacinė visuomenė – tai atvira, išsilavinusi ir nuolat besimokanti visuomenė, kurios nariai visose veiklos srityse efektyviai naudojami informacinėmis ir ryšio technologijomis (IRT)“ (Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programa). Papildytas apibrėžimas yra pateikiamas Lietuvos nacionalinėje informacinės visuomenės plėtros strategijoje. Čia informacinė visuomenė arba kitaip žinių, žinojimo visuomenė (angl. *information society, knowledge society, knowledge based society*) taip pat vadinama atvira, išsilavinusia, nuolat besimokančia ir savo veiklą grindžiančia žinojimu visuomene. Joje tiek paprastas gyventojas, tiek ir bet kokio lygio vadovas turi galimybę naudoti ir efektyviai naudoja šiuolaikines informacines technologijas ir nacionalinius bei globalinius skaitmeninius informacijos išteklius, o jos sudarytos valstybės bei savivaldos institucijos priima sprendimus ir užtikrina gyventojams viešosios informacijos prieinamumą ir patikimumą, pasitelkdamos šias technologijas ir išteklius.“ (Lietuvos nacionalinė informacinės visuomenės plėtros strategija)

Kitas – konkretesnis buvo pateiktas Valdo Praust (1999). Šis Estijos informacijos centro duomenų saugumo ekspertas išskiria 5 principus, kuriuos turi atitikti ideali informacinė visuomenė. Taiigi idealioje informacinėje visuomenėje tam tikrų prietaisų pagalba didžioji dalis informacijos yra transformuojama, laikoma ar perduodama universaliu skaitmeniniu formatu; tokioje visuomenėje žmonės mašinoms patiki tiek sunkų fizinį darbą, tiek ir rutininį protinį darbą, sau pasilikdami tik kūrybinį, protinį darbą; tokioje visuomenėje beveik visas pasaulis yra sujungtas vieningame informacijos perdavimo tinkle, kuris geba pakankamu greičiu perduoti įvairias informacijos rūšis, reikalingas žmonių veiklai; tokioje visuomenėje didžioji dalis vertybių, sukurtų žmonijos, yra talpinamos informacijoje; taip pat informacine visuomene galima vadinti tokią visuomenę, kurioje, remiantis aukščiau minėtais principais, žmonių veikla yra suplanuota kiek įmanoma racionaliau (Praust, 1999, p. 21-23).

Pasak R. Ginevičiaus (2006), „informacinė visuomenė – tai kokybiškai naujas visuomenės lygmuo, kai visi subjektai – žmonės, gyventojų bendrijos, vyriausybė, verslininkai, valstybės valdžios ir savivaldos institucijos visuomeninės organizacijos – intensyviai naudoja informaciją bei naujausias jos apdorojimo ir perdavimo technologijas savo kasdieninėje veikloje dirbant, mokantis, poilsiaujant, bendraujant tarpusavyje“ (Ginevičius ir kt., 2006).

Apibendrinant galima teigti, kad informacinę visuomenę galima apibūdinti kaip visiškai naujo tipo visuomenę, kurioje visi subjektai tiesiogiai dalyvauja informacijos procesuose įvairiose veiklos srityse.

Šioje naujai susikūrusioje informacinėje visuomenėje vyrauja kompiuterinė komunikacija. Naujoji komunikacijos sistema, grindžiama skaitmenine, tinklaveikine įvairių komunikavimo būdų integracija, aprėpia ir suteikia plačią erdvę visoms kultūrinės raiškos formoms. Jai atsiradus, visiems naujoje visuomenėje sklandantiems pranešimams įsigaliojo dvejetainis principas – dalyvavimo/nedalyvavimo multimedijos komunikacijos sistemoje principas. Tik patekęs į šią integruotąją sistemą pranešimas gali būti komunikuojamas ir socializuojamas. Visi kiti pranešimai lieka klaidžioti individų vaizduotėje ar vis labiau visuomenės izoliuojamose subkultūrose. Žvelgiant iš visuomenės perspektyvos, elektroninė komunikacija (tipografinė, garsinė, vaizdinė ar kompiuterinė) yra komunikacija. Tačiau tai nereiškia, jog vyksta kultūrinės raiškos formų homogenizavimas ir įsivyrauja keleto pagrindinių siuntėjų kodai. Naujoji komunikacijos sistema dėl savo lankstumo, įvairovės bei gebėjimo veikti skirtingais režimais aprėpia bei integruoja įvairius interesus, visas raiškos formas, vaizduotės kūrinius bei vertybes, taip pat ji geba išreikšti socialinius konfliktus. Tačiau norint patekti į sistemą, reikia mokėti prisitaikyti prie jos logikos, kalbos, įėjimo, kodavimo bei šifravimo būdų. Štai kodėl, kalbant apie galimus socialinius padarinius, taip svarbu, kad būtų plėtojamas daugiamazgis, horizontalusis interneto tipo komunikacijos tinklas, o ne

centralizuotai valdoma „vaizdo įrašų pagal poreikį“ multimedijos sistema. Kliūčių trokštantiems patekti į šią komunikacijos sistemą kūrimas bei slaptažodžių norintiems platinti bei skleisti savo pranešimus po visą sistemą vartojimas tampa pagrindiniais naujosios visuomenės kultūrinių susirėmimų laukais, o jų padariniai lems šioje istoriškai naujoje aplinkoje neišvengiamai kiliančių simbolinių konfliktų rezultatus. Nuo to, kas naujojoje sistemoje bus sąveikaujantieji, o kas – sąveikaujamieji – daugiausiai priklausys dominavimo sistemos bei išsilavinimo procesų forma informacinėje visuomenėje (sąveikaujantieji – tie kurie sugebės patys pasirinkti reikiamas daugiakryptes ryšio grandines ir sąveikaujamieji – kuriems bus pateiktas ribotas jau „supakuotų“ pasirinkimų skaičius) (Castells, 2005a, p. 371).

Naujoji komunikacijos sistema, sukuria virtualią erdvę, kurią tyrinėjo komunikacijos ir medijų studijų profesorius Lance Strate (2003). Virtualią erdvę autorius vadina kibernetine erdve. Anot jo, iš šio termino susiformavo daugybė neologizmų, pavyzdžiui kibernetinė kultūra, kibernetinis gyvenimas, kibernetinė visuomenė ir t.t. Terminas buvo pritaikytas daugybei dalykų: telekomunikacijai, kibernetikai ir kompiuterių technologijai, elektroniniam paštui, pokalbiams internete, kompiuterinėms konferencijoms, dirbtinei aplinkai, hipertekstui, hipermedijai ir kultūriniais pokyčiams: postmodernizmui, elektroninei kultūrai, naujajam amžiui ir kibernetinei kultūrai. O plačiąja prasme kibernetinė erdvė buvo pritaikyta viskam – pradedant televizoriaus žiūrėjimu ir telefoniniais pokalbiais, baigiant teatru bei uolų tapyba (Strate, 2003).

Pasak L. Strate (2003), kibernetinė erdvė yra sudaryta iš trijų pagrindinių blokų – tai fizinė, koncepcinė ir percepcinė erdvės. Pastaroji, sugeneruota mintyse, kai individas susiduria su kompiuterine technologija, sukelia daugiausia diskusijų. Svarbu paminėti tai, kad jutiminė virtuali erdvė individą-vartotoją patalpina ne periferijoje, o centre ir paskatina pasinėrimo į virtualią aplinką jausmą. Kibernetinės žiniasklaidos erdvė L. Strate (2003) darbuose yra išskiriama kaip atskiras vienetas. Kibernetinės žiniasklaidos erdvė susiformuoja derinant fizinės, koncepcinės ir jutiminės erdvių blokus, kas sukuria erdvės pojūtį kasdieniniame gyvenime. Toks erdvės pojūtis yra tarp kalbos, jausmų ir fizinės aplinkos. Atsiradus naujai žiniasklaidos priemonei, daug atnešama į fizinę aplinką, ji pakeičia individo pojūčius ir kalbos bei kitų kodų vartojimą. Sukuriama erdvė, kurioje kiekviena priemonė turi atskirą erdvę. Tarkim elektroninė žiniasklaida radikaliai atsiskyrė nuo ankstesnės žiniasklaidos erdvės. Pavyzdžiui, ankstesnioji komunikacija bei spauda parašyta popieriuje buvo pagrįsta tuo, kad autorius ir skaitytojas yra atskiriami laike, vadinasi tiek vienam tiek kitam atrodo, kad jis yra vienas ir kito tuo metu nėra. O elektroninė komunikacija leidžia atgaivinti jausmą, kad nors ir per atstumą, bet kitas žmogus yra. Dėl šios priežasties nėra būtina žmonėms būti šalia, jei jie yra ten, kur gali susikirsti judviejų virtualios erdvės bei akiračiai. Šitaip individai sukuria naujas erdvinių santykių formas, nes juk nėra visiškai aišku, kur kalbant telefonu yra balsas – ar čia

pat, ar kitam gale ar kažkur viduryje lygiai taip pat nėra aišku, kur jutimiškai ir konceptualiai esi. Būtent taip ir yra suformuojama nauja erdvės rūšis. Kad iliustruoti aptartą reiškinį, kaip pavyzdį galima paminėti pokalbių kambarių erdvę, kuri nėra apibrėžta sienomis ar baldais – ją apibrėžia tik dalyviai bendraujantys vieni su kitais. Taip pat pasak L. Strate (2003), kibernetinės žiniasklaidos erdvė dar yra skirstoma į: estetinę, informacinę arba duomenų bei interaktyvią arba santykinę erdves. Pastaroji yra susijusi su dvikrypčiu kibernetinės erdvės aspektu. Šios erdvės pojūtis atsiranda per asmens bendravimą su kompiuteriu ar su kitais asmenimis kompiuterio pagalba (Strate, 2003).

Profesorius iš Jungtinių Amerikos valstijų Mark Nunes (2006), taip pat tyrinėjantis kibernetinę erdvę, prieštarauja prieš tai išsakytai minčiai ir teigia, kad naršantiems internete virtuali erdvė tampa realia vieta su realiais potencialais. Iš dalies teisūs ir taip manantieji, taip pat teisūs ir tie, kurie mano priešingai. Individus naršančius internete galima pavadinti įvairiai: internautais, navigatoriais. Naršantieji žino kelius ir takelius tyrinėjamoje kibernetinėje realybėje (Nunes, 2006). Taip pat elektroninėse diskusijų grupėse ar pokalbių svetainėse galima išskirti kelis dalyvaujančiųjų tipus: vieni nariai yra tylūs stebėtojai, vadinamieji „slapukai“, kurie niekada nedalyvauja diskusijoje, vedamoje aktyvių grupės narių. Taigi individai naršo internete turėdami skirtingų tikslų: vieni galbūt turi konkretų tikslą, kiti apsilankę svetainėje gali norėti įvykdyti tam tikrą užduotį, treči tiesiog gali būti interneto naršytojai, kuriems tik norisi pažiūrėti, kas vyksta internete (Ha; James, 1998).

Taip pat yra labai svarbu paminėti, kad virtualioje erdvėje žmonės gali būti tuo, kuo negali būti realybėje, gali rinktis kitokius vaidmenis nei realiaame pasaulyje. Kibernetinėje erdvėje individas gali būti burtininku su specifiniais sugebėjimais arba dievu, gebančiu sukurti ištisą elektroninį pasaulį. Didžiules galimybes išreiškiant save ir ieškant naujų būdų savęs pateikimui kibernetinėje erdvėje suteikia anonimiškumas. Čia individas nieko neįtariamai gali pasikeisti lytį. Taip kompiuteris ir individas veikia tarpusavyje, kad sukurtų virtualią erdvę. Todėl teorijos kritikai nerimauja, kad elektroniniai santykiai yra labai paviršutiniški ir yra labiau pagrįsti asmeninėmis individų fantazijomis nei realybe. Kertiniu žmonių santykiu akmeniu tampa elektroninis paštas, o norintieji pajusti kito žmogaus buvimą, gali pasirinkti pokalbių svetainę ar kambarį. Šie elektroniniai santykiai pagrindžiami apsikeistais žodžiais, reikšmėmis, supratimu, taip pat matymu ir girdėjimu. Taigi kibernetinė sukuria naują žmonių bendravimo pasiūlą, kuri neapsieina be trūkumų, nes tokioje erdvėje neapkabinsi savo mylimojo ar artimojo. Pagaliau, virtuali erdvė ir virtualus bendravimas gali būti tik priedas ar alternatyva tradiciniams žmonių santykiams, bet jokiais būdais ne jų pakaitalas (Suler, 1996).

Visa tai keičia žmogaus ir pasaulio santykį, bei žmonių tarpusavio santykius. Kalbant internete žmonės, kurie yra fiziškai vienas nuo kito atskirti ir galbūt niekada vienas kito nematė, raštą panaudoja kaip priemonę tiesioginei komunikacijai palaikyti. Čia atsiranda sinchroninio interaktyvumo, būdingo tiesioginei komunikacijai bei anonimiškumo, būdingo knygai, sandūrai. Vadinasi tai priartina raštą prie kalbos ir skirtumas tarp jų tampa labai menkas. Tokiu būdu skirtumas tarp rašto ir kalbos tampa visiškai menkas (Sandbothe, 2005). Galima teigti, kad visuomenė priėjo tą momentą, kai pokalbiams nebėra vietos pasaulyje, nes juk rašymas yra pagrindinė komunikacijos priemonė internete. Taigi rašytinis žodis imasi pagrindinio vaidmens ir pradeda funkcionuoti taip lyg jis ir yra kalba (Nunes, 2006).

Žinoma, virtuali erdvė pakeičia ne tik kalbos ir rašto santykį, keičiasi ir laiko suvokimas. Tai puikiai iliustruoja garsus norvegų socialinės antropologijos profesorius Thomas Hyllandas Eriksenas (2001, p. 32-33) savo knygoje „Akimirkos tironija“. Jis teigia, jog laikas tankėja. Tarpai užpildomi. Visko gausėja, tad nenuostabu, kad žmonės jaučia pasitenkinimą, kai pavyksta sutaupyti sekundę kitą (pavyzdžiui, kylant liftu) arba kai netikėtai neįvykus susirinkimui atsiranda laisva visa valanda. Vis didesnis skaičius žmonių galėtų susitapatinti su produktyviuoju filosofu ir rašytoju Jeanu-Pauliu Sartre'u, kuris, kaip kalbama, avėdavo mokasinus, kad kasdien nereikėtų gaišti laiko batraiščių užrišimui.

Anot antropologo, išteklius, kurio labiausiai trūksta siūlančiajam koki nors produktą informacinėje visuomenėje yra vartotojo dėmesys (vartotojo laikas). Visi, kurių darbas yra susijęs su informacija, varžosi dėl tų pačių žmogaus gyvenimo sekundžių, minučių ar valandų. O žmogui gyvenančiam informacijos amžiuje labiausiai trūksta įtakos savo laikui. Iš išorės agresyviai skverbiasi informacija, kurios labai sunku atsisakyti, jos nemažėja ir ten iš kur ji ateina jos yra dar daugiau. Dėl to šiuolaikinėje visuomenėje ir yra išplėskusi kova dėl laisvų sekundžių (ten pat, p. 32 – 33).

Kibernetinėje erdvėje viskas vyksta čia ir dabar, kas ir pakeičia laiko suvokimą. Virtualioje erdvėje neegzistuoja naktis – čia amžina diena. Virtualus pasaulio egzistavimas nepriklauso nuo saulės šviesos. Interneto tinklas atveria naują pasaulį. Ir tai vyksta kitaip nei kelionė kokia nors transporto priemone. Kai individas vyksta iš vienos šalies į kitą, jis taip pat atvyksta į kitokį pasaulį, su kitokiomis taisyklėmis ir kitokiais įstatymais. Tačiau esminiai individų suvokimo dalykai (identiteto, laiko, erdvės) nepakinta. O kai individas persikeldamas į internetą palieka realųjį pasaulį atsitinka kitaip – pasaulis tampa virtualus. Pakinta realybės struktūra. Realaus pasaulio vietą užima virtuali realybė (Sandbothe, 2005).

Šią mintį toliau plėtoja M. Nunes (2006) teigdamas, kad kai asmuo pakelia telefono ragelį, jis lieka ten, kur yra, o kai tomis pačiomis telefono linijomis kompiuteris sujungia kelis individus, staiga erdvinės ir kinetinės metaforos ima daugintis. Pasak jo, internetas tampa erdve, kuria kompiuteriu/modemu individai keliauja kaip automobiliu, o kompiuterio ekranas tarsi atstoja automobilio priekinį stiklą. Savo veikale jis perteikia J. Baudrillardo mintį, kad, toks judėjimas lengvai transformuojasi į vizualinį patyrimą, kuriame individas bendrauja ne su fiziniu pasauliu, o su vaizdais. Skirtingai nuo menamo fizinio pasaulio transformavimosi į vaizdus ant priekinio automobilio stiklo, virtuali erdvė perteikia simuliaciją už ekrano. Taip kompiuterio ekranas tampa hiperrealia transporto priemone keliaujančia per išgalvotą pasaulį ir galima teigti, kad technologijos nebeapima pasaulio, dabar technologijos pakeičia pasaulį labiau realiu nei jis yra (Nunes, 2006).

Taigi šiuolaikinėje visuomenėje vyraujanti „komunikacijos sistema radikaliai transformuoja erdvę ir laiką – pamatines žmogaus gyvenimo plotmes. Laiko ir erdvės reorganizavimas ir nutolinimas, modernybės refleksyvumas skatina universalias savybes, kurios paaikškina ekspansionistinę modernaus socialinio gyvenimo prigimtį. Globalizacija žaidžia lokaliniais kontekstais ir ryšio tarp nutolinimo ir nuolatinio lokalinių aplinkybių ir lokalinio įsipareigojimų kintamumu“ (Giddens, 2000, p. 314). Kadangi vietovės nebetenka savo geografinės, istorinės, kultūrinės reikšmės ir yra pakeičiamos funkciniais tinklais ar vaizdų koliažais, yra išstumiami vietų erdvė ir sukuriama srautų erdvė. Naujoje komunikacijos sistemoje ištrinamas ir laikas, nes praeitis, dabartis ir ateitis gali būti programuojamos taip, kad sąveikautų vieno pranešimo kontekste. Naujoji kultūra įveikia ir aprėpia istoriškai perduodamų vaizdavimo sistemų įvairovę, taigi materialieji naujosios kultūros pamatai yra bematis laikas ir srautų erdvė. Šioje realios virtualybės kultūroje fantazijos yra tikrovės pagrindas (Castells, 2005a, p. 372).

M. Castells (2005b, p. 369) teigia, kad kultūros yra sudarytos iš komunikavimo procesų. Rolandas Barthesas ir Jeanas Baudrillardas teigė, kad visų komunikavimo formų pagrindas yra simbolių vartojimas ir kūrimas. Taigi realybė ir simbolinė reprezentacija yra neatskirtinos. Simbolinėje aplinkoje skleidėsi kiekvienos visuomenės žmonių gyvenimas bei veikla. Tad naujosios komunikacijos sistemos, organizuojamos elektroninės visų komunikacijos būdų (pradedant tipografiniais ir baigiant daugiajutiminiais) integracijos pagalba, istorinę specifiką nusako ne virtualiosios realybės išradimas, o realios virtualybės konstravimas. Žodyne aiškinama: „realus – iš tikrųjų egzistuojantis“, o virtualus – egzistuojantis praktiškai, tačiau ne griežtąja prasme; tariamas“. Taigi patyrimui atsiverianti realybė visuomet yra virtuali, nes ji yra suvokiama per simbolius, kurie veiklai suteikia prasmę, neapsiribojančią griežtais semantiniiais simbolių apibrėžimais. Būtent šis visų kalbos atmainų gebėjimas koduoti dviprasmybę bei atverti kelią įvairioms interpretacijoms atskiria kultūrinės raiškos formas nuo formalaus (loginio, matematinio) mąstymo būdo. Būtent per mūsų

diskursų daugiareikšmišką pobūdį ir net prieštaringumą atsiskleidžia žmogaus proto generuojamų pranešimų kokybė. Šis platus pranešimų prasmių kultūrinių variacijų diapazonas leidžia komunikuoti vieniems su kitais įvairiais lygmenimis – tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai. Todėl kai elektroninės komunikacijos kritikai tvirtina, jog naujoji simbolinė aplinka neišreiškia „realybės“, jie tiesiogiai nurodo į absurdiškai primityvią „nekoduotą“, niekuomet neegzistavusios realios patirties sampratą. Taigi kiekviena realybė yra perteikta simboliais. Žmogiškojo ar interaktyviojo komunikavimo – nesvarbu, per kokią mediją jis vyksta, simboliai byloja ne patys apie save, o išreiškia jiems priskirtą semantinę reikšmę. Vadinasi, tam tikra prasme visas realybės suvokimas yra virtualus.

Daugumos kultūrinės raiškos formų įtraukimas į integruotąją komunikacijos sistemą, kuri yra grindžiama skaitmenine elektronine signalų gamyba, paskirstymu bei mainais, turi didžiulį poveikį socialinėms formoms bei procesams. Viena vertus, tai gerokai susilpnina simbolinę galią tradicinių, sistemai nepriklausančių siuntėjų, kurie visur skleidžia istoriškai užšifruotas socialinių normų sistemas – religijos, moralės, autoriteto, tradicinių vertybių bei politinės ideologijos. Jos neišnyks, o tik susilpnės, žinoma, jei nebus perkoduotos taip, kad tiktų naujai sistemai, kurioje jų galią išpūs dvasiniais kanalais perduodamų įsitikinimų elektroninio materializavimo priemonės: elektroniniai pamokslininkai bei interaktyvūs fundamentalistų tinklai mūsų visuomenėse yra daug efektyvesnės, giliau įsismelkiančios indoktrinavimo formos, negu kokių nors tolimų charizmatinių autoritetų mokymų perdavimas akis į akį. Būdamos priverstos susitaikyti su transcendentinių tiesų, pornografijos pagal poreikį, muilo operų bei pokalbių linijų koegzistavimu šioje žemėje, dvasinės jėgos vis dar gali savo pusėn patraukti sielas, tačiau nebeturi antžmogiško statuso. Belieka žengti paskutinį žingsnį visuomenės sekuliarizacijos linkme, net jei tai kartais įgytų paradoksalų paties įvairiausio turinio religijos plataus vartojimo pavidalą. Pagaliau visuomenės išties baigia atsikratyti iliuzijų, nes visi stebuklai vyksta elektroninėje erdvėje ir gali būti įkomponuoti į save konstruojantį vaizdų pasaulį (ten pat, p. 372).

Šią proto ir kultūros būseną, atsiradusią dėl kompiuterinių tinklų paplitimo, kultūros analitikas Neil Postman (1993) vadina technopolija. Tai būseną kai technologijos yra garbinamos, tiesiog dievinamos ir, negana to, kontroliuoja visas gyvenimo sritis. Pasak autoriaus, tai ekstremaliausia technokratijos (mokslinių metodų pritaikymas visose gyvenimo srityse) forma (Postman, 1993).

1.2. Socialinio tinklo samprata virtualioje erdvėje

Taigi šiuolaikinėje visuomenėje individai internetą naudoja įvairiems dalykams (Lyon, 2005): pradedant bankinėmis operacijomis bei televizijos žiūrėjimu, baigiant apsipirkinėjimu bei bendravimu su įvairiais žmonėmis (tiek pažįstamais, tiek ir nepažįstamais), kas paskatino virtualių socialinių tinklų atsiradimą. Visų pirma atsirado lankytojų naujienų siena (angl. *Bulletin Board System* (BBS)) (Li, 2011), vėliau plečiantis interneto tinklui atsirado vis daugiau virtualių platformų: keitimosi informacija sistemų, forumų. Visa tai vėliau peraugo į socialinius tinklalapius, kuriuos galima laikyti, virtualiomis bendruomenėmis (pavyzdžiui Flickr, YouTube, Facebook ir pan.).

Prieš pradedant analizuoti virtualaus socialinio tinklo konstravimo koncepciją, derėtų apibrėžti sąvoką. Anot M. Castellso (2005a), socialinis tinklas yra žmonių ar grupių socialinių santykių ar ryšių bei jų pobūdžio struktūra, o socialiniai ryšiai yra vienas svarbiausių elementų palaikančių visuomenę. Čia kiekvienas individas turi tik jam vienam būdingą, individualų tinklą. Mokslo kalboje terminas „tinklas“ yra plačiai vartojamas įvairiose srityse – pradedant ekonomika, baigiant elektronika (Castells, 2005a). Socialiniuose moksluose dažniausiai yra kalbama apie „socialinį tinklą“. Pastaraisiais dešimtmečiais šis terminas tapo tyrimų objektu antropologijoje, etnologijoje, sociologijoje, socialinėje psichologijoje, psichoanalizėje ir pan. (Antinienė, Merkys, Baršauskienė, 2004).

Apskritai terminas „socialinis tinklas“ buvo įvestas Mančesterio sociologo James Barnes 1954 m. Taip mokslininkas apibrėžė individo kontaktų ratą. XX a. antrojoje pusėje terminas tapo labai populiarus ir socialinių tinklų viršūnėmis (mazgais) jau buvo laikomi ne tik asmenys, tačiau ir bet kurie kiti susieti socialiniais ryšiais aktoriai: individai, organizacijos, grupės – t.y. bet koks susijusių subjektų rinkinys (Barnes, 1954). Dažnai socialinis tinklas yra apibūdinamas kaip socialinių veikėjų sistema ir socialinių santykių rinkinys, kuris tiksliai apibrėžia kaip šie veikėjai yra santykinai surišti tarpusavyje (Wasserman and Faust, 1994) (D. Rosen; G. A. Barnet; J. H. Kim, 2010). Socialiniai tinklai yra apibrėžiami kaip rinkinys mazgų (ar tinklo narių), kurie tarpusavyje yra surišti vieno ar kelių tipų santykiais (Wasserman and Faust 1994) (Marin; Wellman, 2009).

Taip pat reikėtų apibrėžti ir virtualaus socialinio tinklo sąvoką. Tai – saityno (žiniatinklio, angl. *web*) paslauga, kuri leidžia individams konstruoti viešą ar pusiau viešą profilį tam tikros, apribotos sistemos viduje, taip pat leidžia aiškiai nustatyti kitų vartotojų sąrašą, su kuriais jie turi ar gali turėti ryšį, taip pat peržiūrėti savo ir kitų vartotojų sukurtų ryšių sąrašą tos pačios sistemos viduje (Danah M. Boyd, Nicole B. Ellison, 2008).

Galima apibrėžti, kad socialiniai tinklalapiai teikia vartotojams paslaugas, kurios tam tikroje sistemoje leidžia susikurti dalinai viešus arba viešus profilius, taip pat yra nurodomi duomenys kitų vartotojų, su kuriais bus dalijimasi įvairaus pobūdžio informacija ar ryšiai. Nemažiau svarbu paminėti, kad tokios tinklu grindžiamos paslaugos atitinkamos sistemos viduje leidžia tiek peržiūrėti, tiek keisti savo ar kitų vartotojų ryšių sąrašus (Pabedinskaitė, Milišauskas, 2012, p. 161).

Anot M. Castells (2005a), tinklas tai tarpusavyje susijungusių taškų visuma, čia mazgas yra taškas, kur kreivė kerta pati save. Kas konkrečiai yra tas mazgas, nulemia tai, kokiam tinklui jis priklauso. Tinklų tipologija lemia, jog du mazgus arba socialines padėtis skiriantis atstumas ar jų sąveikos dažnis bei intensyvumas yra trumpesnis ar dažnesnis, ar intensyvesnis, jei abu taškai yra viename tinkle, negu tuomet, kai jie priklauso skirtingiems tinklams. Antra vertus, nuo vieno prie kito to paties tinklo mazgo plintančių srautų neskiria joks atstumas arba yra toks pats atstumas iki kiekvieno jų. Todėl fizinis, socialinis, ekonominis, politinis, kultūrinis atstumas iki bet kokio taško ar padėties kinta nuo nulio, jei kalbėtume apie to pačio tinklo mazgą iki begalybės, jei kalbėtume apie bet kurį tašką nepriklausantį tinklui. Įtraukimas į tinklus ar pašalinimas iš jų bei tinklų savitarpio sąsajų struktūra, kuria sudaro šviesos greičiu veikiančios informacinės technologijos, konstruoja mūsų visuomenėse vyraujančius procesus bei funkcijas.

Tinklai atviros struktūros, kurios gali plėstis iki begalybės, įtraukdamos vis naujus mazgus, jeigu tik jie gali palaikyti tarpusavio ryšį tinkle – t.y. jei valdo bendrus ryšio kodus, pavyzdžiui, bendromis vertybėmis ar veikimo tikslais. Socialinė tinklaveikinė struktūra yra labai dinamiška, atvira, pajėgi plėtoti naujoves, nerizikuojant netekti pusiausvyros.

Globaliai M. Castellsas (2005a) tinklų kodus ir jungiklius apibrėžia kaip svarbiausias visuomenių formavimo, kreipimo bei klaidinimo priemones. Taip pat mokslininkas išskiria tinklų savybę nepriklausyti tam tikroms apibrėžtomis geografijos vietovėms, judėjimą erdvėje, nes kiekvienas tinklas teritorijas apibrėžia pagal jų funkcijas, hierarchinę situaciją ir pagal tinklaveikoje gaminio ar paslaugos charakteristikas. Šią mintį jis iliustruoja pavyzdžiu, kuomet galingas narkotikų gamybos ir platinimo tinklas sukūrė savo žemėlapi, kuris naujai apibrėžė į tinklą sujungtų visuomenių, regionų ir miestų struktūrą, reikšmę bei kultūrą (Castells, 2005a).

Jau anksčiau minėtas mokslininkas J. A. Barnes (1954) teigia, kad tinklas yra struktūra taškų, linijomis sujungtų į vieną visumą; taškai arba mazgai vaizduoja žmones, o linijos parodo, kokiais saitais, jungtimis žmogus yra susijęs su kitais asmenimis (Degutis, 2005). Matuojant tinklo aktyvumą (intensyvumą), mazgams naudojama laipsnių koncepcija arba ryšių skaičius – tam tikras skaičius tiesioginių jungčių, kurį turi mazgas. Aktyviausias mazgas yra tas, kuris turi didžiausią skaičių tiesioginių ryšių tinkle. Toks mazgas yra vadinamas tinklo sujungėju ar tarpininku. Taip pat kiti mazgai, turintys daugiau ryšių nei kiti, yra geresnėje tinklo padėtyje – jie turi daugiau galimybių

patenkinti asmeninius poreikius ir yra mažiau priklausomi nuo kitų. Taip pat tokie mazgai turi galimybę gauti daugiau informacijos. Turėdami daugiau ryšių šie taškai dažnai tampa tarpininkais taip padėdami kitiems, o tuo pačiu įgydami iš to naudos sau. Jei ryšys yra tvirtas, pavyzdžiui šeimos narių tarpusavio ryšys, tuomet įtraukti naują narį (mazgą) į tinklą ir sukurti naujus saitus yra beveik neįmanoma, taigi tokio pobūdžio tinklo plėtra yra menka. Jei ryšys yra silpnas, t.y. bendruomenės narių nesieja rimti įsipareigojimai, tuomet plėtra gali būti sparti (Rheingold, 2000). Socialinis tinklas gali įtraukti ne tik asmenis, susijusius su apibrėžta sritimi, bet kartu ją ir praplėsti, t. y. naujas asmuo gali savo turimus socialinius ryšius prijungti jau prie esamo socialinio tinklo. Tokiu būdu tinklas suteikia galimybę nepažįstamiems asmenims tarpusavyje keistis naudinga informacija, o draugams – dalintis įvairiais įspūdžiais. Socialiniai tinklai, pagal tai, kokio pobūdžio informacija keičiamasi, gali būti skirstomi į mokymosi, darbo, įvairių interesų ir t.t.

Ryšių kiekis tinkle nėra svarbiausias dalykas, žymiai svarbesnis klausimas – kur veda saitai ir kaip jie jungiasi tarpusavyje neturėdami tiesioginio ryšio. Tinklo centras turi saitus su kitais tik savo uždaroje grupėje, artimiausiame rate. Centras jungia tik tuos mazgus, kurie jau yra susijungę tarpusavyje.

Mazgui yra svarbūs įeinantys ir išeinantys ryšiai. Jeigu į mazgą įeina didelis kiekis ryšių, šie dažnai vadinami žymiais ar turinčiais didelį prestižą. Kiti mazgai ieško tiesioginio ryšio su mazgais, kurie turi daugiau ryšių ir tai įtakoja pastarųjų svarbą. Mazgai, turintys daug išeinančių ryšių gali keistis informacija su daug kitų mazgų ar informuoti kitus apie save. Jie dar kitaip vadinami įtakingais mazgais (Rheingold, 2000).

Sabidussi (1996) pasiūlė dar vieną matą – mazgo artumo svarbą (Raudytė, 2007). Čia pagal artumo matą, svarbiausi mazgai gali greitai sąveikauti su visais kitais tinklo mazgais, nes jie yra arčiausiai, vadinasi turi trumpiausią kelią, nors ir turi mažiau ryšių nei tinklo centras. Šie mazgai yra idealioje pozicijoje – jie gali sekti informacijos srautą tinkle. Tačiau taip pat vieni mazgai gali būti susieti su daugeliu kitų, iš kurių keli gali būti visiškai nepriklausantys nuo tinklo. Tokiais atvejais, mazgas yra pakankamai svarbus, bet tik vietinėje kaimynystėje. Artumo svarbumo matavimo metodai akcentuoja atstumą tarp tinklo mazgų. Priklausomai nuo to, kiek vienas mazgas nutolęs nuo kitų, gali būti gauti skirtingi artumo matavimai. Artumo matas apima ne tik tiesioginius ryšius tarp mazgų, bet taip pat ir netiesioginius (Raudytė, 2007).

Individo socialinio tinklo tyrimui yra išskiriamos dvi socialinių tinklų kategorijos:

- pirminį tinklą, dar kitaip vadinamą neformaliu, kurį sudaro šeima, giminės, draugai, kaimynai, kartais bendradarbiai. Tai laikui bėgant atsiradęs tinklas, o ne sukurtas. Jis yra atpažįstamas ir kinta. Šiame tinkle individus sieja nenutrūkstantys emociniai ryšiai (nutrūkus tam tikriems susitarimams santykis neišnyksta).

- antrinį tinklą, vadinamą formaliuoju, kai tarpasmeniniai ryšiai yra organizuojami. Šiame tinkle ryšiai yra nutrūkstantys, nes žmonės sieja ne emociniai ryšiai, bet bendras tikslas. Šiam tinklui priskiriamos darbo rinkos ir socialinės institucijos, o taip pat nevyriausybinės organizacijos.

Taigi tiriant individo socialinį tinklą visų pirma yra nustatomas, koks yra tinklas, tinklo pobūdis, t.y. jis pirminis ar antrinis, tinklo tipas, t.y. šeimos narių, giminių, draugų, kaimynų bei tinklo narių dominavimas. Taip pat tinklas tiriamas pagal tris parametrus: struktūrą, funkcijas ir santykius. Struktūra – tai tinklo platumas, santykių artimumas, bendravimo dažnumas (Gvaldaitė, Švedaitė, 2005).

1.3. Socialinis tinklas tinklaveikos teorinėje perspektyvoje

Taigi jau anksčiau buvo aptarta, kad vienas pagrindinių dabartinės visuomenės vystymosi variklių yra kompiuterinės technologijos. Nuolatinė jų kaita ir atsinaujinimas, keičia ne tik kasdieninį individų gyvenimą, bet ir sociologijos mokslų teorijas. Virtualūs socialiniai tinklai yra praktinis tinklaveikos teorijos pavyzdys, tačiau teorijos lygmenyje virtualių socialinių tinklų samprata yra dispersiška. Šiame poskyryje tai bus atskleista palyginant trijų teoretikų J. Van Dijk (2006), M. Castells (2005a) bei B. Wellman (2002, 2003, 2007, 2009) tinklaveikos sampratas bei kitų autorių samprotavimus tinklaveikos tema.

Pasak olandų sociologijos profesoriaus Jan Van Dijk (2006, p. 24), tinklaveikos visuomenė – tai visuomenė, sudaryta iš socialinių bei žiniasklaidos tinklų, kurie apibūdina visuomenę visuose organizacijos lygmenyse: individualiame, organizacijų ir visuomenės. Profesorius šio tipo visuomenę palygina su masių visuomene, susidedančią iš grupių, organizacijų ir bendruomenių (masių), kurių pagrindas yra fizinis būvimas kartu. Taip pat savo veikale „The Network Society“ J. van Dijk (2006) daro išvadą, kad moderni visuomenė išgyveno virsmo tinklaveikos visuomene procesą. Tinklaveikos visuomenė – visuomenės forma, kurioje individų santykiai yra organizuojami žiniasklaidos tinkluose, kuriuos palaipsniui keičia ar papildo socialiniai tinklai susikūrę dėl jau anksčiau aptartos tiesioginės komunikacijos. Skaitmeninės technologijos keičia asmeninę

komunikaciją, taip susikūrę socialiniai ir žiniasklaidos tinklai suformuoja svarbiausias moderniosios visuomenės struktūras (ten pat, 2006, p. 27, 28).

Tinklas J. Van Dijko (2006) veikale yra apibrėžiamas kaip ryšių tarp sistemos elementų (mazgų) rinkinys, kuriame turi būti ne mažiau trijų elementų, tarp kurių yra užsimezgę du ryšiai. Tačiau dėmesys skiriamas ne tik santykiams tinkluose, bet ir individų, grupių, organizacijų, visuomenių charakteristikoms (ten pat, 2006, p. 28). Mokslininkas taip pat teigia, kad tinklai suformuoja visuomenės infrastruktūrą bei organizacines formas. Internetas dėka tarpasmeniniai ryšiai gali egzistuoti įvairiuose visuomenės lygmenyse (ten pat, 2006, p. 29).

Nagrinėjant tinklaveikos teorijos temą būtina aptarti sociologo Barry Wellman (2009) idėjas, kuris rašė, kad bet kurio lygmens visuomenę būtų tikslinga vadinti tinklu ar tarpusavyje susijusių tinklų visuma, tačiau ne hierarchinėje struktūroje išsidėsčiusiomis grupėmis, taip pat tarpusavyje susijusiomis. Taip pat B. Wellman (2009) į socialinių tinklų analizės teoriją yra įvedęs „tinklinio individualizmo“ (angl. *networked individualism*) terminą ir teigia, kad šiuolaikinės visuomenės pereina nuo lokalių grupių susaistytų stipriaisiais iki individualizuotų tinklų. Pasak mokslininko tinklaveikos visuomenę sudaro „kompleksiniai socialiniai tinklai“. Tokio tinklo infrastruktūrą sudaro kompiuterių tinklai, kurie sujungia žmones ir organizacijas. Jei kompiuteris yra mašinių tinklas, tai socialinis tinklas yra žmonių grupė (organizacijų ar kitų socialinių darinių) sujungta socialiniai prasmingais ryšiais. (Marin; Wellman, 2009).

Taip pat atsiradus virtualiems tinklams, susikūrė virtualios bendruomenės. Tai yra įvairaus tipo bendruomenės, kurios turi specifines taisykles bei dinamiką ir sąveikauja su kitokiomis bendruomenėmis. B. Wellman (2003) teigia, kad pažangiose visuomenėse yra paplitęs reiškiny, kurį jis vadina „asmeninė bendruomenė“ (angl. *personal community*). Tai žmogaus socialinis tinklas, susaistytas neformaliais, tarpasmeniniais ryšiais, kurių gali būti keleto artimų iki keleto šimtų ne tokių artimų. Toks tinklas yra sudarytas iš asmenų, kurie tam tikru socialiniu ryšiu yra susiję su bent vienu kitu to paties tinklo nariu. Taip pat sociologas teigia, kad dėl sparčios technologijų pažangos dėl technologinės pažangos asmeninės bendruomenės gali būti socialiai įvairios ir plačiai geografiškai pasklidusios (Kenedy, Wellman, 2007; Wellman, 2002).

Taip pat elektroninėje ir fizinėje aplinkoje atsiranda grupinių ir asmeninių bendruomenių sąveika. B. Wellman tinklaveikos visuomenės teorijoje bendruomenės yra pakeičiamos socialiniais tinklais, o svarbiausiomis jų formavimo bei palaikymo galimybėmis tampa internetas bei vietinės bendruomenės. (Castells, 2005a, p. 354).

Nors B. Wellman (2002, 2003) ir nepateikė apibendrinto traktato tinklaveikos visuomenės tema, tačiau kartu su komunikacijos, informacijos ir kompiuterių srities mokslininkais tyrė, koks yra paprastų individų interneto ir kitų komunikacijos technologijų naudojimas kasdienėje veikloje darbe, namie ar bendruomenėje. Tyrimai, kurie buvo atliekami kartu su Haythornthwaite (Haythornthwaite and Wellman, 1998; Haythornthwaite, Wellman, Garton, 1998) atskleidžia, kad pagrindiniai dalykai darniam bei sklandžiam kolektyviniam darbui tiek bendraujant tiesiogiai, tiek internetu yra bendra veikla bei draugystė. Taip pat pseudonimu „Netville“ pavadinto projekto tyrimo rezultatai atskleidžia, kad internetas yra ne tik priemonė padedanti komunikuoti esant dideliems atstumams, bet taip pat ir susitirpina pilietinio įsitraukimo bei artumo jausmą (Hampton and Wellman, 2002, 2003).

Visų pirma remsimės M. Castells (2005a) patiekiamą, sąvoką, kad tinklaveika yra kaip tinklų formavimas tikslingais veiksmais (Castells, 2005a). Socialinių tinklų vystymosi tendencijos yra atskleidžiamos per tinklaveikos teoriją. Anot mokslininko, tinklų pagalba sukuriama nauja socialinės modernios visuomenės morfologija, tačiau tinklaveikos visuomenė įvardijama kaip visuomenė, kurios pagrindinės veiklos ir socialinės struktūros yra sutelktos aplink informacijos tinklus, vykdomas elektroniniu būdu. Vadinasi šiuolaikinės visuomenės samprata yra paremta ne socialiniais ar paprastais tinklais, o tokiais socialiniais tinklais, kurie informacijos apdorojimui ir valdymui naudoja elektronines technologijas. M. Castells (2005a) tinklaveikos visuomenėje pagrindinis vaidmuo atitenka informacijos srautams (angl. *space of flows*) – komunikacijos tinklams, kuriuose susikerta daug kitų tinklų. Taip pat moderni visuomenė yra sudaryta ne tik iš technologijų, ją taip formuoja rinkinys įvairių kultūrinių, politinių bei ekonominių faktorių (M. Castells, 2005a).

Savo trilogijoje „Informacijos amžius“ M. Castells (2005a) iškelia teoriją, kad tinklaveikos visuomenės epochos atsiradimo priežastis yra informacinės revoliucijos ir kapitalizmo susilieėjimas. Dabartinėje visuomenėje viskas yra susiję reagavimo greičiu ir gebėjimu prisitaikyti globalioje rinkoje, kur svarbiausią reikšmę įgyja tinklai. Miestų elitai nėra prisirišę prie tam tikros vietovės, bet priklauso tam tikram informacijos srautui. Naujųjų informacijos ir komunikacijos technologijų įtaka jaučiama ir verslo sektoriuje. Tarptautinės korporacijos tinklaveikos visuomenėje veikia naujo tipo kapitalizme, kurio šerdis yra „informacionalizmo dvasia“. Tokioje sistemoje sėkmingi darbuotojai yra kibernetinės erdvės dalyviai, galintys laisvai keistis informacija, turi gerus ryšius ir efektyviai sąveikauja tinkle. Kitas svarbus M. Castells (2005a) įžvalgų aspektas – tarptautinių korporacijų didėjanti priklausomybė nuo partnerių bei darbuotojų tinklo, perėjimas nuo vertikalios prie horizontalios organizacijos filosofijos (Castells, 2005a).

Kalbėdamas apie naująją medijų komunikaciją M. Castells (2005a) pabrėžia individualaus gavėjo ir siuntėjo ryšio svarbą, bei auditorijos virtimą aktyviu objektu. Taip pat M. Castells (2005a, p. 337) nors ir pripažįsta, kad McLuhanas buvo genialus, o jo veikalas revoliucingas, tačiau teigia kad šių dienų komunikacinės sistemos kanadietis tiksliai apibūdinti nepajėgė, nes ji yra visiškai kitokia. Visų pirma todėl, kad, kaip jau ir buvo minėta, besikeičianti auditorija jau nebėra pasyviu objektu, o tampa vis labiau segmentuota, atsirenkanti pranešimus, be to, dėl pranešimų ir šaltinių gausos auditorija tampa vis išrankesnė.

Taigi M. Castells (2005a) tinklaveikos visuomenę apibūdina dvejopai: tai dar besiformuojanti, besivystanti visuomenės koncepcija, arba tai XXI amžiaus pradžios socialinė struktūra, susikoncentravusi aplink skaitmeninės komunikacijos tinklus. Taip pat didelį dėmesį autorius skiria politinės galios konstravimui bei komunikacijos tinklų vaidmeniui galios visuomenėje sukūrimo. Pagrindinėmis socialinės komunikacijos formomis autorius įvardija įvairių formų masinę žiniasklaidą ir interaktyvius, horizontalius komunikacijos tinklus, susitelkusius aplink interneto ir bevielės komunikacijos priemones. Iš interaktyvių komunikacijos tinklų M. Castells (2009) kildina masinę savikomunikaciją (angl. *mass self-communication*) – „procesą, kuomet dėl didėjančios komunikuojančių subjektų autonomijos prieš komunikacijos korporacijas vartotojai tampa žinutės ir gavėjais, ir siuntėjais. Tokioje sistemoje atskirų tinklų programavimas ir skirtingų tinklų perjungimas tampa pagrindiniu galios šaltiniu visuomenėje“ (Castells, 2009, p. 65).

Aptartų autorių tinklaveikos visuomenės pagrindiniai bruožai susisteminti lentelėje (žr. Lentelė 1).

Lentelė 1. Tinklaveikos visuomenės teorijų pagrindiniai bruožai pagal J. Van Dijk (2006), M. Castells (2005a, 2009) ir B. Wellman (2002, 2003, 2007, 2009)

	Teoretikai		
	Jan Van Dijk (2006)	Manuel Castells (2005a, 2009)	Barry Wellman (2002, 2003, 2007, 2009)
Tinklaveikos visuomenės pagrindinės dedamosios	Individai, namų ūkiai, grupės, organizacijos, bendruomenės, visuomenės (susietos tinklų)	Elektroniniu būdu vykdomi informacijos tinklai	Tinklai ir tinklų tinklai
Svarbiausi visuomenės struktūros formavimo faktoriai	Socialiniai ir žiniasklaidos tinklai	Technologiniai, kultūriniai, politiniai, ekonominiai faktoriai	Tinklinis individualizmas
Interneto vaidmuo	Sujungia tarpasmeninę, masinę ir organizacinę komunikaciją	Įgalina tinklaveiką	Leidžia formuoti ir palaikyti socialinius ryšius
Veikimo mastas	Globaliai ir lokaliai	Globaliai	Globaliai
Komunikacijos tipas	Vis stipriau juntamas tarpininkavimas	Tarp masinio ir tarpasmeninio	Tarpasmeninis

Iš pateiktos lentelės matome, kad išnagrinėtose J. Van Dijk (2006), B. Wellman (2002, 2003, 2007, 2009) ir M. Castells (2005b, 2009) teorijose tinklai vadinami išskirtiniu šiuolaikinės visuomenės. Tačiau tuo pačiu teorijose atsiranda skirtumai: J. Van Dijk (2006) tinklaveikos teorijoje vyrauja ir individų bendruomeniškumo bruožai, M. Castells (2005b, 2009) teorijoje didelę reikšmę turi informacijos srautai, o B. Wellman (2002, 2003, 2007, 2009) teorijoje – individualūs individų pasirinkimai kuriant tinklą. Galima teigti, kad šie bruožai yra europietiškos ir amerikietiškos visuomenės esminiai skirtumai, kuriuos nulėmė skirtingos komunikacinių ir informacinių technologijų naudojimo tendencijos. Amerikietiškomis visuomenėms, kur internetas dažniausiai naudojamas mokslams ir darbui, yra būdingas individualizmas, visuomenės pagrindu tampa įvairių tinklų jungiami individai, o europietiškos visuomenėse tikėtina, kad tinklai dažniau apjungia grupes: bendruomenę, šeimą ar darbo grupę.

Aptartos J. Van Dijk (2006), B. Wellman (2002, 2003, 2007, 2009) ir M. Castells (2005b, 2009) tinklaveikos teorijos atskleidė, savrbus šiuolaikinės visuomenės elementas yra virtualūs socialiniai tinklai, kurie yra šiuolaikinės virtualios komunikacijos dalis. Augant vartojimo mastams, taip pat didėja poreikis jų moksliniam ištirtumui. Atliekamų tyrimų rezultatai rodo, kad vis didesnė populiacijos dalis virtualius socialinius tinklus naudoja tiek asmeninei, tiek organizacinei komunikacijai (Bausch, McGiboney, 2009, Nielsen, 2009, TNS Media Intelligence, 2008), taip pat vis daugiau valdžios atstovų socialiniuose tinkluose vykdo savo politines kampanijas (Utz, 2009). Galima numanyti, kad jei ir toliau socialinių tinklų naudojimo mastas augs, galbūt pasitvirtins J. Van Dijk pranašavimai ir virtualūs socialiniai tinklai taps įprastųjų medijų dalis. Kol kas galima pastebėti, kad internetiniai socialinių tinklų tinklapiai tam, kad taptų naujosiomis medijomis pasitelkia naujasias technologijas. Kitaip tariant, įsidiegią naujas programines įrangas, kurios suteikia galimybę dalintis įvairiais įrašais ne tik naudojantis kompiuteriu, bet ir mobiliuoju telefonu, taip pat sudaro sąlygas sinchroninės ir asinchroninės virtualios komunikacijos vykdymui (Kažuza, Golik, 2008, p. 23).

Ispanų sociologas G. Cardoso (2008), remdamasis M. Castells tinklaveikos teorija, kad paaiškintų žiniasklaidos sistemoje vykstančius procesus, sukūrė tinklinės komunikacijos modelį. Anot mokslininko pasiekti savo tikslams tinklinės visuomenės agentai naudojami įvairiomis medijomis. Savo ruožtu jos nėra pavieniai izoliuoti elementai medijos tarpusavyje sąveikauja, ne išstumdamos viena kitą, o besijungdamos į tinklą. Taip pat G. Cardoso (2008) teigia, kad individai medijomis naudojami taip pat tinkliniu principu, vadinasi savo poreikių patenkinimui neapsiriboja vienos priemonės naudojimu ir tuo pačiu metu naudoja kelias. Kad iliustruotų šį teiginį sociologas pateikia paprastą pavyzdį: individas, kuris nori sužinoti, kas vyksta pasaulyje ryte skaito laikraštį, važiuodamas į darbą klauso radijo žinių, o vėliau naujienas gauna naršydamas internete ar per televizorių (ten pat, 2008, p. 597).

Taip pat G. Cardoso (2008) teigimu, pastarąjį dešimtmetį internetas keičia visą medijų sistemą. Internetas neišsikovoja sau naujos vietos komunikacijos sistemoje ir neužima kitos priemonės vietos, tačiau jis atneša permainas visai sistemai: tarkim ženkliai sumažėja televizijos žiūrėjimas ir vartotojai kasdien daugiau laiko praleidžia naršydamis internete, nei žiūrėdami televiziją (Cardoso, 2008, p. 600), taip pat internetas skatina naujų, interaktyvesnių informacijos pateikimo formų atsiradimą. Nemažiau svarbu būtų paminėti tai, kad G. Cardoso (2008) tinklinės komunikacijos modelyje yra kalbama apie tai, kad interaktyvumas suformuoja naujosios medijų sistemos, sudarytos iš dviejų mazgų – mažai interaktyvios televizijos ir interaktyvaus interneto – organizavimą.

Nors D. McQuail (2010, p. 201) pripažįsta, kad virtuali komunikacija, kuri yra paremta socialiniais tinklais yra hibridinis reiškinys, kaip atskiros dedamosios socialinės komunikacijos sistemoje neišskyrė. Tuo tarpu G. Cardoso (2008) šiai komunikacijos sistemai iliustruoti parengė tinklaveikos komunikacijos modelį (angl. *networking communicational model*), jame yra suderinta tiek masinė, tiek ir tarpasmeninė komunikacija. Šio modelio atsiradimui įtakos turėjo ne tiek technologijų supanašėjimas, kiek tinklinė socialinių, ekonominių ir technologinių organizacijų sistema (ten pat, 2008, p. 589).

Taip pat sociologo teigimu, pagrindinės tendencijos kintančioje visuomenėje yra ne informacinės visuomenės koncepcija, o komunikacinė ir ekonominė globalizacija. Tai buvo nulemta didėjančio komunikacijos, kompiuterizacijos ir informacinių technologijų susijungimo. Komunikacijos globalizacijos procesus, masinės ir tarpasmeninės komunikacijos persipynimą ir įvairaus lygmens sąveikų naudojimą autorius įvardija kaip naujojo tipo medijų sistemos pagrindinius bruožus (Cardoso 2008, p. 593).

Pasak V. Leonavičiaus (2005) tinklaveikos teorijos analizėje siekiama apibūdinti veikėjų, t.y. kolektyvų, korporacijų ar individų, socialinės sistemos tarpasmeninių ryšių modelius, o atskirų veikėjų charakteristikas ar socialinius santykius, vadinasi toks tyrimas apima tiek mikro, tiek makro struktūras. Tinklaveikos teorija tiria tinklo sandarą, struktūrą bei turinį, taip pat specifinius resursus funkcionuojančius tarp tinklų. Vadinasi tinklaveikos tyrėjo objektas yra ne individo normatyvinės nuostatos, o individų ar grupių realaus elgesio reguliarumai, todėl tiriant tinklaveiką nėra domimasi normatyviniais socialinio elgesio modeliais. Tačiau tinklaveikos teoriją galima susieti tiek su E. Durkheimu, tiek su struktūrinio funkcionalizmo teorijomis. Šias tris teorijas sieja požiūris, kad resursų prieinamumas, asmens elgesio ir emocijų reakcijos yra sąlygoti socialinių institutų tvarkos. Tinklaveikos teorijoje yra atkreiptinas dėmesys, kad socialinių tinklų struktūra ne visada atitinka suformuotą, išankstinę nuostatą bendruomenės, kuri yra apibrėžta giminystės ar geografiniais kriterijais. Taip pat įvertinus realius tarp tinklo dalyvių esančius ryšius, yra siūloma empiriškai patikrinti, ar iš viso egzistuoja bendruomenė, ar ji yra apibrėžiama giminystės, draugystės, kaimynystės, institucinės priklausomybės ar dar kokios nors charakteristikos pagrindu.

V. Leonavičius (2005) išskiria tris svarbiausias tinklaveikos tyrimų sritis:

- Individo egocentriškas tinklaveikos ryšių tyrimas, besiremiantis individo pateikta informacija apie jo (jos) ryšius.
- Sisteminis tinklaveikos tyrimas, konstruojamas besiremiant visų tinklaveikos narių informacija apie esamus ryšius. Taip yra analizuojama tinklaveikos struktūra.
- Difuzinis tyrimas, nagrinėjantis tinklaveikos inovacijų, sklindančių gandų ar epidemiologinių ryšių procesus.

Nors tinklaveikos teorija dar nėra susisteminta, vis dėlto jau galima pabandyti išskirti tarpusavyje suderintų principų rinkinį pagrindžiantį tinklaveikos teoriją. Pirmiausiai teorijoje yra labai svarbūs ryšiai tarp veikėjų, kurie tiek turinio, tiek intensyvumo atžvilgiu yra simetriški. Tinklo veikėjai intensyviau ar mažiau intensyviai aprūpina vieni kitus įvairiais ištekliais, resursais, žiniomis. Dėl tos priežasties, kad tinklo ryšiai yra neprivailomi, tinklo dalyvių ryšių simetriškumas tampa pageidaujama sąlyga. Galima pastebėti, kad analizuojant ryšius tarp individų viena iš sąlygų turėtų būti jų analizė didesnių tinklų struktūros kontekste. Taip pat nestruktūruoti socialiniai ryšiai priveda prie įvairių rūšių neatsitiktinių tinklaveikų. Taigi galima teigti, kad dėl nevienodo ribotų išteklių pasiskirstymo yra suponuojami tiek bendradarbiavimas, tiek konkurencija. Dėl šios priežasties, kad gautų ribotus išteklius susivienija ir bendradarbiauja, o kitos dėl tų pačių resursų konfliktuoja bei konkuruoja (Leonavičius, 2005, p. 292 – 297).

1.4. Socialinio tinklo konstravimo specifika virtualioje erdvėje

Taip pat aptariant socialinio tinklo konstravimo ypatumus, reikia kalbėti apie socialinius ryšius, saistančius individus socialiniame tinkle. Taigi nors yra laikoma, kad stiprūs socialiniai ryšiai yra esminiai. M. Granovetteris įrodė, kad silpni individų ryšiai taip pat yra labai svarbūs (Leonavičius, 2005). Marko Granovetterio (1973) teigimu, žmonėms reikalingi silpni ryšiai, nes jie suteikia geresnes priėjimo prie informacijos galimybes. Pasak autoriaus visuomenė yra struktūruota į tarpusavyje tampriai susijusius klasterius, arba klasterius, kur visi pažįsta visus. Taigi septintajame dešimtmetyje atlikdamas tyrimą jis apklausė dešimtis vadybininkų ir kitų profesionalų, klausdamas jų *„kas jiems padėjo susirasti dabartinį darbą. Ar tai buvo artimas draugas?“* Tyrėjas gaudavo vis tą patį atsakymą, ne, tai buvo ne artimas draugas. Tai buvo tiesiog pažįstamas. Tad pirmiausiai kalbėdamas apie stiprių ryšių silpnybę M. Granovetteris (1973) teigia, silpni ryšiai vaidina esminį vaidmenį kalbant apie galimybes komunikuoti su išoriniu pasauliu. Norėdamas gauti naują informaciją, individas turi aktyvuoti savo silpnus ryšius. Taigi kalbant apie darbo paieškas, naujienas, rezervaciją restorane ir t.t., silpni socialiniai ryšiai (tai tie ryšiai kurie išplaukia iš socialinių ir geografinių vietinių ryšių rėmų) yra daug svarbesni nei mūsų puoselėjamos stiprios draugystės (šeima, draugai ir kiti asmenys, su kuriais jus sieja stiprūs ryšiai). Vadinasi, silpni ryšiai yra naudingesni nei stiprūs (Granovetter, 1973).

Taigi suprantame, kad į stipriuosius ir silpnuosius ryšius, žvelgiame skirtingai. M. Granovetteris (1973) iškelia idėją, kad stiprūs ryšiai paskatina individų fragmentaciją bei socialinį uždarumą, o silpni ryšiai, nors dažniausiai ir yra traktuojami kaip skatinantis socialinę atskirti, iš tikrųjų paskatina integraciją į visuomenę. Taip pat autorius teigia, kad stiprūs ryšiai formuoja uždaras klikas (angl. *cliques*) – taip jis vadina grupes, kuriose nariai vieni kitus pažįsta, tarkim yra menka tikimybė, kad individas nepažįsta savo gero draugo kito gero draugo. O silpnuosius ryšius autorius vadina „tiltais“ (angl. *bridge*), kurie sujungia skirtingas socialines grupes. Taip pat, kaip buvo minėta, silpnais saitais efektyviau skleidžiama informacija, pavyzdžiui gandai, inovacijos ir pan., jei ta pati informacija pasklinda tinkle susaistytame stipriais ryšiais, ji tampa pertekline. Taip pat M. Granoveterio manymu, silpni saitai yra būtini kolektyvinio veiksmo mobilizacijai. Visuomenėje, susiskaldžiusioje į stiprių saitų susietas uždaras grupes (klikas), įkvėpimas organizuotis negali plisti, taigi, kad būtų juntamas rezultatas, įkvėpimas turėtų atsirasti kiekvienoje atskiroje nišoje (Granovetter, 1973, p. 1374).

Panašiai apie silpnų ir stiprių saitų naudą rašė ir Robertas Putnamas (1993). Remdamasis M. Granovetterio (1973) idėja, jis teigė, kad tą socialinį kapitalą, iš kurio laimi visuomenė, įgyvendina tik silpni saitai. Stiprieji saitai yra ne pilietinės visuomenės, o korupcijos, klientelizmo, visuomenėje klestinčio „amoralaus šeimyniškumo“ prielaida (Putnam 1993). Vėliau, kai buvo išplėtotą perskyra tarp rišančiojo (*binding*) ir siejančiojo (*bridging*) socialinių kapitalų, R. Putnamas teigė, kad nors abi socialinio kapitalo rūšys yra naudingos visuomenei, tačiau visuomenės integracijai svarbesnis ir naudingesnis yra siejantysis kapitalas.

Yra ir šioms idėjoms prieštaraujančių autorių, siekiančių išryškinti stiprių saitų daromą naudą kolektyvinio veiksmo mobilizacijai. D. McAdamas (1986) savo tyrime atrado, kad būtent stiprūs saitai paaiškina, kodėl dalyviai aktyviai įsitraukia į rizikingą protesto veiklą ir joje pasilieka. Nors autorius ir pripažįsta, kad per silpnuosius saitus geriau sklinda informacija, jis pabrėžia, kad stiprūs saitai gali daug labiau paveikti žmonių elgesį, todėl jie yra daug svarbesni dalyvių sutelkimui (McAdam, 1986, p. 90).

M. Granoveterio (1973) veikale ryšio stiprumas apibrėžiamas taip: „ryšio stiprumas yra laiko, emocinio intensyvumo ir intymumo (abipusio pasiklojimo) ir ryši apibūdinančių abipusių patarnavimų (*services*) derinys.“ (Granovetter, 1973, p. 1361). Tačiau jis nepateikė detalaus aptarimo, koks turėtų būti pateiktų dimensijų svoris, o bendravimo dažnumą panaudojo kaip ryšio stiprumo matą. Galima pastebėti, kad toks matavimas nelabai dera su jo paties idėja, atsakant į klausimą, kodėl stiprūs saitai paskatina uždarumą. Kaip pažymi D. Krackhardtas (1992), M. Granoveteris (1973) argumentuoja remdamasis psichologine balanso teorija. M. Granoveteris (1973) teigė, kad socialinių santykių triados dažniausiai būna uždaros, nes kitu atveju būtų sukeltas nepatogumo ir disharmonijos jausmas. Taip autorius pačioje teorijoje užkoduoja svarbiausią stipraus ryšio elementą – asmeninį emocinį santykis tarp tinklo dalyvių. Taigi galima numanyti, kad net intuityviai juntamas skirtumas tarp draugystės ryšio ir santykių su pažįstamais yra tampriai susietas su asmeniniais ryšiais. Juk pažįstamas asmuo gali tiesiog būti bendros organizacijos nariu, bendradarbiu ar kaimynu, su kuriuo nėra palaikomi asmeniniai ryšiai, o stiprusis ryšys visada yra abipusis ir asmeninis. Antra, svarbi stipriųjų ryšių ryšio savybė yra tarpusavio pasitikėjimas. Anot D. Krackhardto (1992), jis kyla iš stipriesiems saitams būdingo pozityvaus emocinio ryšio tarp tinklo narių ir bendravimo patirties, kuri leidžia nuspėti kito individo elgesį. Galiausiai, kaip teigia M. Granovetteris (1973), stiprūs saitai apima tarpusavio įsipareigojimus. Taigi stipriųjų saitų svarbiausiais kriterijais bus laikomi trys bruožai: santykių asmeniškumas, tarpusavio pasitikėjimas ir įsipareigojimų buvimas.

Tačiau toks saitų stiprumo apibrėžimas neišsprendžia klausimo, kaip turėtų būti traktuojami tokie ryšiai, kurie tik iš dalies atitinka šiems kriterijams. Taigi autoriai, kurie nagrinėja pasitikėjimo reiškinį ir jo prielaidas, ir norėdami atsakyti į iškeltą klausimą, teigia, kad pasitikėjimas ir ryšio artimumas nebūtinai gali būti susiję, nes individas gali pasitikėti ir tuo, su kuriuo nepalaiko asmeninių ryšių. Pasitikėjimas gali atsirasti tarp individų, kurie yra vienijami panašių vertybių, bendro moralinio kodekso, asmenys gali vienas kito asmeniškai nepažinoti (Seligman 1997, Uslaner 2002). Iš to galima kelti klausimą, kaip pavadinti tokius santykius, kurie atsiranda ne iš emocinio ryšio ar bendravimo patirties tarp veikėjų, o iš bendrų vertybių ir yra pagrįsti pasitikėjimu. D. Levino ir R. Crosso (2004) teigimu, greta M. Granovetterio (1973) aprašytų stipriųjų ir silpnųjų ryšių, turėtų atsirasti ir trečiasis tarpusavio ryšių tipas – silpnieji pasitikėjimo saitai. Tokie ryšiai yra patys efektyviausi perduodant ir dalinant informaciją (Levin; Cross, 2004).

Kalbant apie socialinius ryšius virtualioje erdvėje, M. Castellso (2005b) nuomone, internetas ypač tinkamas užmegzti daugybei silpnų saitų, kurie naudingi gauti informacijai bei atverti galimybes neįdedant daug pastangų. Taip pat ženklus privalumas yra tas, kad internetas suteikia galimybes lygiateisio bendravimo principu megzti silpnus saitus su visiškai svetimais ir nepažįstamais žmonėmis – taip komunikuojančių individų socialiniai ypatumai mažiau riboja arba net blokuoja komunikaciją. Taip pat internetas sudaro palankias sąlygas plėtotis bei intensyvėti šiems silpniems saitams, o juk jie sudaro pamatinį technologiškai brandžioje pasaulyje gyvenančių žmonių socialinio bendravimo sluoksnį. Ir turbūt svarbiausias naujų technologijų bruožas yra gebėjimas aprėpti daugumą kultūrinės raiškos formų įvairiais būdais. Taip pat, Wellmanas ir Guliano mano, kad daugumos virtualiųjų bendruomenių, kaip ir fizinių asmeninių tinklų, vidinių saitų yra specializuoti ir diversifikuoti, nes žmonės susikuria savus „asmeninių ryšių portfelius“ (Castells, 2005b, p. 354, 355).

Taip pat galime teigti, kad individai konstruodami savo socialinį tinklą ir komunikuodami virtualioje erdvėje taip pat kuria ir savo tapatumą. Tapatumas, anot M. Castellso (2005a, p. 22), yra „prasmės konstravimo procesas pagal tam tikrą kultūrinį požymį ar tarpusavyje susijusių kultūrinių požymių visumą, kuriam arba kuriems teikiama pirmenybė kitų prasmės šaltinių atžvilgiu“.

Tapatumo kūrimą modernioje tinklaveikos visuomenėje taip pat nagrinėjo A. Giddensas (2000, p. 48, 49). Pasak jo, vienas iš ryškiausių bruožų, skiriančių moderniąją epochą nuo visų ankstesnių laikotarpių – ypatingas modernybės dinamizmas (didelis socialinės kaitos bei kitų sistemų tempas). Su tuo susiję trys elementai: laiko ir erdvės atskyrimas, socialinių institucijų iškūnijimas, refleksyvumas (modernybės refleksyvumas reiškia, kad didžioji dalis žmonių socialinės veiklos aspektų, taip pat ir materialūs santykiai su gamta yra visą laiką peržiūrimi atkreipiant dėmesį į naują informaciją arba žinias). Asmens tapatumo ir globalėjimo transformacijos – tai du lokalumo ir globalumo dialektikos poliai brandžios modernybės sąlygomis. Kitaip sakant, intymių gyvenimo aspektų pokyčiai tiesiogiai susiję su labai plačių socialinių saitų kūrimu. Galima būtų sakyti, kad modernybė suardo mažų bendruomenių ir tradicijų kuriamą apsauginę sieną, nes ji tokias bendruomenes ir tradicijas paverčia daug didesnėmis, beasmenėmis organizacijomis. Pasaulyje, kuriame individui trūksta psichologinės paramos ir daugumos jausmo, ką garantavo tradicinė aplinka, asmuo jaučiasi apleistas ir vienišas. Asmens tapatumas moderniam pasaulyje tampa problemiškas, nes jį galima supriešinti asmens ir visuomenės santykiams, būdingiems tradiciniam kontekstui, tačiau vis dėlto tai nėra vien netekties situacija ir tai nereiškia, kad nerimas neišvengiamai didėja (Giddens, 2000, p. 48, 49).

Apibendrinat, galima teigti, kad, remiantis tinklaveikos teorija, socialinis tinklas yra vienas iš esminių asmens socialinės integracijos ir socialinės adaptacijos veiksnių. Socialinio tinklo pagrindinė veikla yra palaikyti ryšius tarp asmenų, priklausančių vienam tinklui. Socialinio tinklo narių keitimasis informacija ir bendradarbiavimas sukuria ryšius tarp jų. Informacijos tipai, kiekiai, apsikeitimo kryptis, apsikeitimo dažnumas nusako socialinio tinklo struktūrą, funkcijas. Virtualių socialinių tinklų naudojimas ne tik praplečia fizinę erdvę, bet ir suteikia galimybę bendrauti bet kuriuo metu, bet kokioje vietoje. Šiuo metu išpopuliarėjęs virtualių bendruomenių reiškinytis skatina domėtis jų tolesne raida ir gyvavimu, tai tampa perspektyviu ir įdomiu objektu tyrimams. Tiriant virtualių bendruomenių susidarymą, vystymąsi ir gyvybingumą, svarbu išmanyti socialinio tinklo analizės galimybes.

2. SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO INTERNETINIAME TINKLALAPYJE „FACEBOOK“ EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA

Kokybinis tyrimas – vienos nedidelės socialinės realybės giluminis pjūvis, kai detaliai ir nestruktūruotai, bet sistemingai yra surenkamos žinios apie reiškinį ar individą. Pagrindinis kokybinių duomenų rinkimo būdas interviu (angl. *interview* – pokalbis), naudojamas kalbant su nepažįstamais žmonėmis, kai norima gauti iš jų reikiamą informaciją, leidžia atrasti tai, ką kiti jaučia ir mano apie savo pasaulį. Pokalbio vedantysis vadinamas interviuotoju, o atsakinėjantis į klausimus – informantu. Kokybinių tyrimų pagrindinis veikėjas yra informantas, nes jis yra tiriamo dalyko žinovas. Interviuotojas su informantų užmezga kontaktą, tikėdamasis sulaukti patikimų atsakymų, kalba iš anksto numatyta tema ir pagal paruoštą planą (Girdzijauskienė, 2007).

Tyrimo metodas. Tyrimo duomenų rinkimui buvo pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas, apklausiant „Facebook“ vartotojus. „Interviu – metodas, taikomas sociologijoje ir socialinėje psichologijoje gauti žodinei informacijai, numatytai tyrimo programoje“ (Tidikis, 2003). Pasak L. Rupšienės (2007), interviu yra tiek informantų klausinėjimas, tiek ir įdėmus klausymasis. Interviu yra kokybinių duomenų rinkimo metodas, o jo taikymas gali būti pagrįstas prielaida, kad yra prasminga sužinoti informantų vertinimus, požiūrius ir nuomones interviuotoją dominančia tema (Frechtling, Sharp, 1997). Interviu siekis yra suvokti informantų patirtis ar sužinoti nuomonę tiriamaisiais klausimai, kurios būna išsakytos savais žodžiais. Taip pat interviu atliekant kokybinį tyrimą kartu yra ir stebėjimas: tyrėjas ne tik girdi, ką sako informantas, bet ir mato, kaip jis kalba, kaip elgiasi. Tačiau pagrindiniai duomenys yra gaunami iš informantų pasisakymų, kas padeda tyrėjui suvokti informantų požiūrius nuomones ir įsitikinimus (Rupšienė, 2007). Atliekant tyrimą pusiau struktūruoto interviu metodu iš anksto numatomi būtini ir galimi klausimai. Pusiau struktūruoto interviu procedūra ir klausimai standartizuojami tik iš dalies. Ši rūšis patogi tuo, kad griežtai neformalizuojamas pokalbis ir tarp klausėjo su informantu atmosfera būna laisvesnė (Tidikis, 2003). Taip pat, pasak L. Rupšienės (2007), šis interviu yra atliekamas tais atvejais, kai siekiama gauti vieno tipo informaciją iš kiekvieno informanto (Rupšienė, 2007).

Tyrimo instrumentarijus pagrindimas. Kaip jau ir buvo paminėta tyrimui atlikti buvo pasirinktas pusiau struktūruotas interviu metodas. Besirengiant atlikti interviu buvo sudarytos klausimų gairės, sugalvoti galimi klausimai (žr. Priedas 1), kurie priklausomai nuo situacijos buvo papildomi ar koreguojami. Galima teigti, kad interviu klausimyną sudaro dvi dalys: socio-demografiniai klausimai (žr. Lentelė 3) ir klausimai atskleidžiantys socialinio tinklo konstravimo ypatumus. Taigi antrosios klausimai buvo sudaryti remiantis surinkta ir išanalizuota teorine medžiaga susijusių su tinklaveikos visuomene, socialiniais tinklais – interviu klausimynas sudarytas taip, kad kiekvienas klausimas padėtų ištirti socialinio tinklo konstravimo bruožus (žr. Lentelė 2).

Lentelė 2. Tyrimo instrumentarijus pagrindimas

Klausimai	Klausimų pagrindimas
K4 Kada užsiregistravote Facebook tinkle?	Išsiaiškinamas informanto paskyros naudojimo laikotarpis. Kuo ilgiau informantas naudojami paskyra, tuo tikslesnę informaciją galima gauti.
K5 Kas paskatino užsiregistruoti Facebook tinkle? Kodėl užsiregistravote?	Nustatomi motyvai susikurti „Facebook“ paskyrą.
K6 Kiek laiko praleidžiate tinklalapyje Facebook? K6.1 Manote praleisti tiek laiko yra daug ar mažai?	Lankymosi dažnumo „Facebook“ tinklalapyje vertinimas
K7 Ką dažniausiai veikiate Facebook tinklalapyje?	Veikla tinklalapyje „Facebook“
K8 Kiek draugų turite Facebook tinkle? K9 Ar visus žmones esančius Jūsų Facebook draugų sąrašė pažįstate realiai? K12 Ar dažnai Jūsų Facebook draugų sąrašė atsiranda naujų žmonių? K13 Ar Facebook'e ieškote žmonių, kuriuos galbūt pažįstate?	Nustatomas virtualaus socialinio tinklo platumas tinklalapyje „Facebook“, sąsajos su realiu informanto socialiniu tinklu, naujų žmonių įtraukimas į virtualų tinklą bei naujų žmonių ieškojimas.
K10 Su keliais žmonėmis bendraujate Facebook'e? K11 Su keliais iš tų žmonių, su kuriais bendraujate Facebook'e bendraujate ir realiai?	Virtualaus socialinio tinklo gylis tinklalapyje „Facebook“, išsiaiškinama, kiek aktyvių ryšių yra informanto virtualiame socialiniame tinkle, jo sąsajos su realiu socialiniu tinklu.

Pateiktoje lentelėje matome, interviu klausimus, kurie buvo užduoti informantams bei klausimų pagrindimą, ką išsiaiškinti buvo siekiama juos užduodant.

Tyrimo imtis ir atranka. Tyrime dalyvavo aštuoni 24-46 metų amžiaus asmenys, kurie naudojami, turi paskyrą socialiniame tinklalapyje „Facebook“. Tyrimui atlikti buvo taikoma mišri atranka, t.y. taikytos patogioji ir „sniego gniūžtės“ atranka. Patogioji atranka buvo taikoma tyrimo pradžioje, pasirenkant lengviausiai prieinamą tyrimo dalyvį, kurį tyrėja pažinojo, turėjo savo kontaktų sąrašą „Facebook“ paskyroje. „Sniego gniūžtės“ atranka buvo taikyta, kai patys tyrimo informantai tyrėjai pasiūlė tyrimo vertus asmenis. Tyrime buvo remtasi teorinio prisotinimo principu, kai imtis pildoma ir duomenys renkami tol, kol surinkta informacija ima kartotis. Duomenys buvo analizuojami turinio (*content*) analizės metodu. Turinio analizė tai verbalinių ir elgesio duomenų kategorizavimas, kad galima būtų klasifikuoti, sisteminti ir apibendrinti. Turinys gali būti analizuojamas dviem lygiais. Pirmas analizės lygis yra aprašomojo pobūdžio duomenų analizė to, kas buvo pasakyta, nieko nevertinant. Aukštesnis analizės lygis yra interpretacija, kai svarstoma apie tai, ką reiškia atsakymas, kas buvo turima galvoje ar norėta pasakyti.

Interviu tyrimo organizavimas. Su informantais buvo tartasi „Facebook“ tinklalapyje dėl jiems patogaus laiko ir sąlygų. Interviu buvo atliekamas raštu, t. y. tiesiogiai susirašinėjant tinklalapyje „Facebook“.

Iš viso tyrimo metu buvo apklausti 8 pasirinkti informantai – vyrai ir moterys, besinaudojantys tinklalapiu „Facebook“ ir turintys paskyrą jame. Išsamesni duomenys apie kokybiniame tyrime dalyvavusius asmenys patiekiami 3 lentelėje. Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių konfidencialumą nebus nurodomi jų vardai ar pavardės.

Lentelė 3. Duomenys apie kokybinio tyrimo informantus

Eil. Nr.	informanto amžius	informanto išsilavinimas	informanto lytis	Naudojasi „Facebook“ paskirano:
1.	27	Vidurinis	Vyras	2008 m.
2.	24	Aukštasis - bakalauro	Moteris	2009 m.
3.	25	Vidurinis	Vyras	2009 m.
4.	27	Aukštasis - bakalauro	Vyras	2007 m.
5.	27	Vidurinis	Vyras	2008 m.
6.	26	Aukštasis - bakalauro	Moteris	2009 m.
7.	25	Aukštasis - magistro	Moteris	2008-2009 m.
8.	46	Aukštasis - bakalauro	Moteris	2010 m.

Iš gautų atsakymų matome, kad informantai yra jauni 24-27 metų amžiaus, turintys aukštąjį išsilavinimą, arba bandantys jį įgyti. Informantų pasiskirstymas pagal lytį: keturi vyrai ir keturios moterys. Informantai susikūrė savo „Facebook“ paskyras 2007 – 2010 m., vadinasi naudojami jomis nuo 5 iki 8 metų. Galima teigti, kad informantai yra pažengę vartotojai, todėl galės tiksliai atsakyti į užduodamus klausimus.

Organizuojant interviu buvo laikomasi keturių pagrindinių etikos principų: teisės gauti tikslią informaciją, teisingumo, pagarbos asmens orumui ir geranoriškumo. Siekiant užtikrinti pastarąjį principą, informantams buvo garantuota, kad nei jiems, nei jų pateiktai informacijai negresia joks pavojus. Taip pat tyrėja tiek kiekvieno interviu pradžioje, tiek pabaigoje patvirtindavo informantams, kad jų dalyvavimas tyrime ir pateikta informacija nebus panaudota prieš juos. Taip pat prieš kiekvieną interviu tyrimo dalyviai būdavo informuojami apie tyrimo tikslą, tyrėjo funkcijas, informantų indėlį į tyrimą, taip buvo siekiama užtikrinti pagarbos asmens orumui principą. Kiekvienas tyrimo dalyvis turėjo asmeninio apsisprendimo teisę, leidusi priimti sprendimus, tarkim nedalyvauti interviu ar neatsakyti į tam tikrus, jiems nepatogius klausimus. Norint užtikrinti teisingumo principą, su kiekvienu informantu buvo elgiamasi pagarbiai ir paslaugiai. Buvo

garantuotas anonimiškumas, t.y. pateikta informacija nebuvo siejama su jų asmeniu, bei konfidencialumas, t.y. nebuvo minimi nei tikrieji vardai, nei kitokios detalės galinčios padėti identifikuoti asmens tapatybę. Siekiant užtikrinti informantų teisę gauti tikslią informaciją, kiekvienas informantas tyrime dalyvavo savo noru, gavęs informaciją, kaip jo privatumas bus apsaugotas, taip pat kaip yra atliekama tyrimo atranka bei dėl ko atliekamas tokio pobūdžio tyrimas.

3. SOCIALINIO TINKLO KONSTRAVIMO INTERNETINIAME TINKLALAPYJE „FACEBOOK“ EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI

Vakarų pasaulyje egzistuoja masinė socialinių tinklų tyrimų industrija, kuri pasižymi tiek temine-problemine įvairove, tiek tarpdisciplininiu kryptingumu. Situacija Lietuvos mokslo srityje labai nuvilianti, nes šalyje nėra kryptingo profesionalaus socialinių tinklų įdirbio. Todėl magistrinio darbo objektu ir buvo pasirinktas virtualus socialinis tinklas. Taigi šiuo tyrimu norima išsiaiškinti kaip yra kuriamas socialinis tinklas virtualioje erdvėje – tinklalapyje „Facebook“.

Šiame skyriuje bus aptariama, kokie motyvai paskatino informantų įsitraukimą į virtualų socialinį tinklą, dalyvavimo tinkle dažnumas, veikla, socialinio tinklo platumas bei socialinio tinklo specifika bei apimtis. Taip pat bus padaryti apibendrinimai, kokie bruožai išryškėja konstruojant socialinį tinklą virtualioje erdvėje.

3.1. Motyvai susikurti paskyrą „Facebook“

Išanalizavus gautus rezultatus išryškėjo keletas motyvų, kurie paskatino informantus susikurti paskyras „Facebook“. Svarbiausias registracijos motyvas visiems informantams yra visuomenės įtaka, kurią galima išskirti į keturias mažesnes kategorijas (žr. Lentelė 4):

Lentelė 4. Motyvai susikurti „Facebook“ paskyrą

Motyvas	Citata
Pramogos	<...> <i>del pramogos jei rimciau</i> (7); <i>del zaidimo <...></i> (8);
Studijos	<i>Realiai, dėl universiteto. Didžioji dalis kursiojų buvo</i> (4); <i>Kai stojau i universitetą cia UK visi pažindinosi per ji</i> (6);
Draugų įtaka	<i>draugų spaudimas, sakė neturi fb???</i> (2); <i>Draugem reikejo kaimynu Farmvilio zaidime<...></i> (7); <i>drauge parode <...> ir mane uzregistravo</i> (8);
Bendrystės jausmas	<i>Nes jei tavęs nėra facebooke tavęs nėra visai</i> (1); <i>Pasidaviau, masei, visi bendravo per FB, norejosi ir man pameginti.<...></i> (3); <i>Bandos jausmas</i> (5)

Iš pateiktos lentelės matome, kad motyvai, kurie paskatino informantus susikurti paskyrą „Facebook“ tinklalapyje yra keturi.

Apibendrinant galima teigti, kad yra keturi motyvai, dėl ko informantai kūrėsi savo „Facebook“ paskyras, t.y. pramogos, studijos, draugų įtaka, bendrystės jausmas. Galima teigti, kad ir virtualioje erdvėje, kaip ir realybėje žmonės jungia panašūs veiksniai: nenoras per daug išsišokti, išsiskirti iš minios, nepaisant fakto, kad virtualūs socialiniai ryšiai galimi ir nėra ribojami esant tam tikriems socialiniams skirtumams. Kitaip tariant, masinė kultūra sujungia individus į tinklą. Taip pat galime teigti, kad registracijos motyvai atspindi anksčiau aptartas teorijas. Tarkim motyvas „Pramogos“ pagrindžia J. Baudrillard (Webster, 2006) teiginį, kad šiuolaikinėje visuomenėje vyrauja malonumų kultūra. O svarbiausias gyvenimo principas, kuriuo vadovaujasi šios visuomenės nariai, yra kuo didesnio malonumo siekimas. Gyvenimas dėl malonumo yra pagrindinis tikslas. Visos veiklos yra bandomos susieti su malonumu (ten pat, p. 253). Šiuo atveju ir įsitraukimas į virtualų socialinį tinklą gali būti siejamas su malonumų ieškojimu ir siekimu. Taip pat bendra veikla, šiuo atveju studijos, atskleidžia ir patvirtina B. Wellman ir kitų (1998), mintį kad bendra veikla ir draugystė yra pagrindinės dedamosios sklandžiam kolektyviniam darbui. Taip pat galima sakyti, kad šiuos informantus jungia specifinis interesas, kuris skatina bendraminčių ieškojimą tinkle.

Taip pat apibendrinus rezultatus galima teigti, kad šiuolaikinėje visuomenėje informantams yra tarsi privalu turėti paskyrą tinklalapyje „Facebook“, antraip jie liautųsi egzistavę, tai puikiai iliustruoja informanto pasisakymas: *Nes jei tavęs nėra facebooke tavęs nėra visai* (1). Vadinasi, egzistuoja taisyklė, kad jei neturi paskyros, esi nevisavertis visuomenės narys.

3.2. Laiko praleisto tinklalapyje „Facebook“ vertinimas

Tiriant virtualaus socialinio tinklą konstravimą svarbu išsiaiškinti, kiek laiko informantai praleidžia prisijungę prie savo „Facebook“ paskyros. Taigi beveik visi informantai naudojami savo „Facebook“ paskyra kasdien. Vienas informantas per dieną tinklalapyje praleidžia iki 1 valandos: *Nu per dieną tai praleidžiu iki valandos turbūt.* <...> (1). Tačiau dažniausiai informantai teigė, kad per dieną tinklalapyje praleidžia po keletą valandų: <...> *Per dieną manau tikrai susidaro 2h-3h.* (3); *iki 3 valandų per parą* (4); *Viska sudėjus manau 2h* (6); *2-3 val per d* (8). Kai kurie informantai negalėjo, apibrėžti, kiek tiksliai laiko praleidžia tinklalapyje, nes „Facebook: programėlė telefone pas juos būna įjungta visą dieną *daug, praktiškai visą dieną įjungtas* (2); <...> *online praktiškai visada* (4); *Praktiskai visa laika yra įjungtas* (7).

Apibendrinant visų informantų atsakymus, galima pastebėti, visi informantai panašiai naudojami internetiniais socialiniais tinklais, t.y. kasdien. Tačiau taip pat galima pastebėti, kad vieno informanto atsakymas labai išsiskiria iš kitų, jis teigė, kad tikrai mažai laiko praleidžia tinklalapyje: *Max 1 val per men (aut. past. Daugiausiai 1 valandą per mėnesį)* (8). Paprašytas patikslinti, kodėl, informantas teigė: *Nes istryniau programele <...>* (8). Atsakymas iškėlė dar vieną patikslinanti klausimą – kodėl ištrynėte programėlę? *Nes labai daug laiko sugaizdavau ten beprasmiskai* (8). Taigi kol kas galima teigti, kad tik vienas informantas, matydamas, kad praleidžiamas laikas „Facebook“ ėmėsi tam tikrų priemonių situacijai pagerinti.

Tačiau toks bandymas sumažinti virtualiai praleidžiamą laiką buvo ne vienas. Informantas teigė, kad praleidžia tikrai daug laiko, tačiau norėtų praleisti mažiau <...> *Norėtusi mažiau naudotis išmaniais prietaisais ir ypač FB. <...>* (3). Paklaustas ar imasi, kokių, nors priemonių, atsakė: *Imuosi, neimu telefono į rankas. Arba bandau skaityti kažką ne per FB. Net svarstau apie galimybę grįžti prie mygtukinio pigaus telefono. Jei nebutu FB tikrai rečiau imtum telefona į rankas. <...>* (3). Šis informantas tai pat buvo ištrynęs mobiliąją programėlę: *Buvau istrynes apie 4mėnesius. nei mesangerio nieko neturejau. <...>* (3), tačiau tai nesuveikė taip gerai kaip anksčiau aptartajam informantui: <...> *Bet eidavau tiesiog per narsykle* (3). Tiesa programėlės ištrynimasis nebuvo tiesiogiai susijęs su noru mažiau naudotis tinklapiu, pagrindinė priežastis buvo mobiliojo telefono programinės įrangos atnaujinimas, kas iššaukė norą neįrašyti programėlės ir sudaryti sau keblumų prisijungti prie paskyros: *Perrasinejau telefona, ir maniau, kad neirasinesiu ir maziau naudosisuos sukeldamas sau keblumu nueiti iki FB. Pradzioj maziau ir naudojausi, paskui teko isirasyti, kad galeciau pasinaudoti kita programele ENDOMUNDO* (3).

Šioje vietoje galime įžvelgti marketingo užuomazgų, kad jei neturi „Facebook“, negali naudotis kitomis programėlėmis. Tai patvirtina ir informanto atsakymas į klausimą: šiuo atveju galima sakyti esate priklausomas nuo Facebook? Pataisykite mane, jei klystu. – *Gal ir yra kazkoku apejimu naudojantis google+ ar panasiai, bet labai daug kas surista su FB <...>* (3). Vadinasi, galime teigti, kad kartais vartotojas net ir nenorėdamas privalo prisijungti ir dalintis tam tikra informacija savo „Facebook“ paskyroje.

Taip pat informantai buvo paprašyti įvertinti ar jų nuomone praleisti tiek laiko, kiek jie praleidžia yra daug ar mažai. Kaip jau ir buvo paminėta informantai teigė, kad tinklalapyje „Facebook“ praleidžia daug arba per daug laiko. <...> *pats per daug laiko paleidžiu* <...> (1); *Manau, kad per daug* <...> (3); *Hm, daug.* <...> (4); *Daugokai, bet galima ir daugiau* <...> (4); *daug* (6); *daug* (7); *ryškiai per daug* <...> (8). Vienas informantas, nors ir lyginant su kitais praleidžia nemažai laiko teigė, kad tai nėra daug: *kol tai netrukdo mano gyvenimui, tai ne* (2). Galima teigti, kad nors ir ne visi informantai vienodu dažnumu lankosi savo „Facebook“ paskyroje, tačiau beveik visi vienbalsiai teigia, kad laiko virtualiai praleidžia per daug.

Šie atsakymai iškėlė klausimą, kodėl informantai praleidžia daug laiko tinklalapyje „Facebook“? Informantai teigė, kad dažniausiai tai daro dėl neturėjimo ką veikti: *kai nėra ką veikti išsitrauki telefoną ir scrolini, autobuse, prieš miega, per pusryčius, nors tai dažniausiai nesuteikia jokios naudingos informacijos.* (2) Kiti teigė, kad dėl darbo reikalų: *Daliai tai yra darbas. Manau dėl to.*(3) Taip pat atsirado teigiančių, kad „Facebook“ – tarsi darbo pertrauka: *Daugiausiai laiko praleidžiu darbo valandom* <...> *tai Facebookas tokia lengva pertraukele.* (7)

Taip pat šioje vietoje galima pažymėti problemą, kad informantai mano, jog virtualiai praleidžia tikrai per daug laiko ir virtuali erdvė, t. y. tinklalapis „Facebook“ per daug įtraukia, pavyzdžiui:

yra per daug itraukiantis dalykas ir sunku kartais kontroliuoti nes pasiziuri, regis tik prisedai, o jau pora valandu kaip is ten neislendi (8)

Taigi galima teigti, kas socialiniai tinklalapiai gali prisidėti prie asmens izoliavimo, nes juose praleidžiamas laikas sumažina realiu bendravimu paremtus santykius. M. Castells (2005b) rašė, kad atliktų akademiniai tyrimų rezultatai rodo, kad piktnaudžiavimas internetu gali padidinti vienišumo, susvetimėjimo jausmus ar net sukelti depresiją. Taip pat tyrimai rodo, kad kuo žmogus daugiau laiko praleidžia bendraudamas internetu, tuo mažiau laiko skiria šeimai. Todėl siaurėjo jų socialinių ryšių šeimoje ratas. Taip pat remiantis M. Granovetter (1973), galima pažymėti, kad individas yra atskiriamas daugiau nuo savo realiųjų stipriųjų asmeninių saitų, nes virtualiai palaiko silpnuosius ryšius, kurie nors dažniausiai ir yra traktuojami kaip skatinantis socialinę atskirtį, iš tikrųjų paskatina integraciją į visuomenę, tik šiuo atveju integraciją į virtualią visuomenę („Facebook“ bendruomenę). Kaip teigia Ridings ir Gefen (2004), virtuali bendruomenė grupė žmonių vienijama panašių ar bendrų interesų ar (ir) įpročių. Ši grupė žmonių interneto pagalba tarpusavyje reguliariai bendrauja, tam naudodami tam tikras paslaugas, tarkim interneto programas, puslapius, kurie įgalina bendravimą internetu ir pan. Galime teigti, kad virtualios bendruomenės egzistavimui reikalinga tam tikra paslauga. Vadinasi, Facebook puslapis gali būti šia paslauga, kuri įgalina įvairių

virtualių bendruomenių egzistavimą mikro lygmeniu (tarkim informanto minėta grupė tinklalapyje „International friendship“) ir vienos didelės bendruomenės makro lygmeniu (žvelgiant makro lygmeniu visi Facebook vartotojai sudaro vieną bendruomenę) egzistavimą ir veikimą.

3.3. Veikla tinklalapyje „Facebook“

Aptarus kiek laiko informantai praleidžia prisijungę prie savo paskyros „Facebook“ tinklalapyje ir išsiaiškinus, kad informantai prisijungę prie paskyros praleidžia nemažai laiko, būtina aptarti dėl kokios priežasties informantai čia lankosi ir kokia veikla užsiima. Veiklą „Facebook“ galima suskirstyti į šešias kategorijas. Tai iliustruosime lentelė (žr. Lentelė 5):

Lentelė 5. Informantų veikla tinklalapyje „Facebook“

Veikla	Citata
Naujienų sekimas	<p><i>Praskrolinu per sieną <...> (1);</i></p> <p><i>pračekinū kas vyksta, kokips naujienos <...> (2);</i></p> <p><i>Skrolinu ir <...> isijungiu paskaityti straipsnį <...> (3);</i></p> <p><i><...> pagrindinis Naujienų portalas <...> (4);</i></p> <p><i>Pirma pasiziuriu notifikacijas <...> (5);</i></p> <p><i><...> Labai retai praskrolinu paziet miausinciu katyciu ir avariju (5);</i></p> <p><i>Seku kitu gyvenimus <...> (6);</i></p> <p><i><...> skaitau ka pripostino ir siaip, straipsniu daug nuorodu tai ten ilendu po to (8)</i></p>
Priklausymas grupėms	<p><i><...> stebiu mėgstamus puslapius <...> (2);</i></p> <p><i>priklausau ivairiom mane dominanciom grupem <...> (8);</i></p>
Bendravimas	<p><i><...> kartais susirašineju (1);</i></p> <p><i><...> bendrauju su klientais (2);</i></p> <p><i>Susirasai, susitari, kur, ka, kaip. daniausiai naudojama susitarti kazkam <...> (3)</i></p> <p><i>dažniausiai chatinimas <...> (4);</i></p> <p><i><...> puikus būdas bendrauti per atstumą (6);</i></p> <p><i><...> bendrauju su draugais (7);</i></p> <p><i><...> tai susirasineju <...> (8);</i></p>

Informacijos dalijimasis	<...> <i>Kartais pasidalinu kokia nors nuotrauka.</i> (3); <...> <i>Kartais pametau savo gaminiu reklamas</i> <...> (5);
Informacijos ieškojimas	<...> <i>Dar seip ganetinai patogu surast imone kokios reikia</i> <...> <i>paziet darbo laika, ar adresa ar telefona</i> <...> (5)
Dalyvavimas konkursuose	<i>Dayvauju konkursuose</i> <...> (7)

Iš pateiktos lentelės matome, kad dažniausiai informantai naudojami „Facebook“ tam, kad sektų savo draugų, tinkle sujungtų organizacijų, grupių, puslapių ar naujienų portalų naujienas. Vadinas galime teigti, kad susijungimas į virtualų tinklą palengvina tiek individų, tiek tam tikrų organizacijų ar naujienų portalų informacijos sklaidos procesą, nes individai jaučiantys tarpasmeninį ryšį (būdami tame pačiame tinkle) su informacijos skleidėjais ne tik perskaito pasidalintą naujieną, bet ir patys aktyviai skleidžia juos pasiekusią informaciją trečiosioms šalims, t.y. savo pažįstamų ratui. Toks savitarpio paramos jausmas padeda informacijos skleidėjams lengviau pasiekti savo tikslus ar įgyvendinti tam tikrus prašymus.

Šiam tikslui pasiekti informacijos skleidėjai, organizacijos ar grupės taip pat rengia įvairius konkursus, kurie skatina vartotojus įsitraukti į grupės ar organizacijos veiklą. Tarp apklaustųjų atsirado teigiančių, kad dalyvauja konkursuose, vadinas tinklalapyje vykdoma komunikacija su tinklo nariais yra vykdoma sėkmingai ir socialinis tinklapis šiuo atveju tarnauja ne tik kaip informavimo priemonė, bet ir kaip mobilizavimo priemonė, suburianti žmones tam tikrai bendrai veiklai ar bendro tikslo siekimui nepriklausomai nuo geografinės padėties arba išimtinai tik virtualioje erdvėje.

Taip pat, visi informantai teigė, kad naudodamiesi „Facebook“ paskyra bendrauja su draugais ar kitais žmonėmis. Vadinas, taip plečia savo socialinį tinklą ir patvirtina M. Castells (2005a, p. 353-354) idėją, kad virtualūs tinklai sutvirtina socialinius ryšius ir praplečia bendravimo galimybes. Taip pat galime teigti, kad apklaustieji naudojami interneto, šiuo atveju „Facebook“, suteikiama galimybė bendravimui neapsiribojant nei laiku, nei vieta.

Taip pat dalis informantų teigė, kad „Facebook“ naudoja informacijos dalijimuisi arba ieškojimui, vadinas galima patvirtinti teoriją, kad tinklaveikos visuomenė yra tokia visuomenė, kurios socialinės struktūros yra sutelktos aplink elektroninius informacijos šaltinius (Castells, 2005a). Taip pat galima teigti, kad virtualaus socialinio tinklo narių bendradarbiavimas ar keitimasis informacija sukuria tarpusavio ryšius ir stiprina socialinį tinklą.

Galima apibendrinti, kad informantai lankosi socialiniame tinklalapyje „Facebook“ siekdami bendrauti, praleisti laisvalaikį, gauti naudingos informacijos bei pasidalinti savo turima informacija bei žiniomis, taip pat, kad palaikytų ryšius su esamais draugais, bet ne tam, kad susipažintų su naujais žmonėmis. Be to, informantų realaus socialinio tinklo nariai taip pat turi paskyras „Facebook“ tinklalapyje ir informantai bendrauja su pastaraisiais susirašinėdami asmeniškai, peržiūri jų dalinamąsi informaciją, komentuoja ir pan.

3.4. Socialinio tinklo apimtis ir charakteristika tinklalapyje „Facebook“

Atliekant virtualaus socialinio tinklo konstravimo tyrimą svarbu pamatuoti tinklo platumą, t.y. individo tinkle esančių narių skaičių, kitaip tariant, kiek draugų jie turi savo draugų sąrašuose tinklalapyje „Facebook“ (žr. Priedas 7). Taigi informantai savo draugų sąrašuose turi nuo 150 iki 591 kontakto.

Galima teigti, kad informantų virtualūs socialiniai tinklai yra platus. Vadinasi, yra sudarytos palankios sąlygos bendravimui ir socialinio tinklo gyvybingumo palaikymui, nes informacijos gavimui bei pasidalintos informacijos pasiekiamumui bei bendravimui užtikrinti svarbi sąlyga yra tinklo platumas, t.y. virtualiame tinkle esančių aktyvių narių kiekis. Taip pat turi būti užtikrinta pasirinkimo laisvė, kuri dažniausiai įmanoma tik tuomet, kai socialinis tinklas yra platus, nes juk iš daugelio narių, įdomu ar reikalinga bendrauti gali būti tik vos su keliais nariais.

Taip pat čia galime pastebėti tendenciją, kad kuo platesnis virtualus socialinis tinklas, tuo daugiau narių jame yra beveik nepažįstami arba menkai pažįstami: tarkim iš 579 kontakto <...> 60-70 proc. yra realiai sutikti ir pažinti <...> (4), o lyginant su virtualiu socialiniu tinklu, kuriame yra 150 narių – visi kontaktai yra pažįstami ir informantas teigia, kad į draugų sąrašą nepriima nepažįstamų žmonių ar klientų: *nekviečiu ir nepriimu klientų* (2), tai paaiškinama: <...> *manau kad jom mano asmeniniam fb ne vieta darbas yra darbas* (2). Kitas informantas gana platus savo kontaktų sąrašą pateisina: *Net ir pažįstamu gali ateiti prireikt* (6).

Nors ir informantai teigė, kad pažįsta arba yra susidūrę su beveik visais žmonėmis arba realiai nepažįsta tik mažos dalies žmonių: *Taip išskyrus draugus kurie yra reklaminiai ar įmonės* (1); <...> *bet manau, kad taip su visais tikrai teko susidurti* (2); *Taip visus esu mates realiai*(3).; *Dalimi, taip. BEt, iš tikrųjų, kiek žiūriu dabar – mažuma, kuriu nepažįstu* (4); *Apie 95%; Taip, nepažįstamu nepriimu; Nu gal ir ne visus.* Taip pat vienas informantas patvirtino, kad dalies žmonių tikrai nepažįsta: *ne, daugiau kaip puses nepažystu.* Galima teigti, kad informantai savo draugų sąrašuose turi tiek artimesnius žmones, tiek ir menkai pažįstamus ar visai nepažįstamus.

Vadinasi, galima patvirtinti idėją, kad internetas, šiuo atveju tinklalapis „Facebook“ suteikia galimybes lygiateisiškai bendrauti ir megzti silpnus saitus su visiškai nepažįstamais arba menkai pažįstamais žmonėmis, nes bendraujant virtualioje erdvėje socialiniai individų ypatumai ar skirtumai mažiau riboja komunikaciją. Taip pat sudaromos palankios sąlygos šių silpnųjų saitų plėtrai, o juk būtent jie ir sudaro pagrindinį žmonių socialinio bendravimo sluoksnį.

Taip pat būtina paminėti, kad kuo platesnis individo virtualus socialinis tinklas, tuo geresnėje tinklo padėtyje, lyginant su kitais jis yra. Vadinasi, jis turi daugiau galimybių savo poreikių patenkinimui ir yra mažiau priklausomas nuo kitų. Taip pat turi daugiau galimybių gauti informaciją bei efektyviau dalintis savo informacija. Taip pat aktyvūs tinklo mazgai – individai turintys platų kontaktų tinklą – dažnai tampa tarpininkais padėdami kitiems dalintis informacija ir tuo pačiu iš to gaudami naudą sau.

Taip pat galima daryti prielaidą, kad kuo informantas turi daugiau ryšių tinklalapyje tuo daugiau laiko jis praleidžia prisijungęs prie savo paskyros „Facebook“ tinklalapyje (žr. Lentelė 6).

Lentelė 6. Praleidžiamo laiko ir virtualaus socialinio tinklo platumo palyginimas

Praleidžia laiko	Socialinio tinklo platumas	Žmonių skaičius, su kuriais yra palaikomas ryšys
<i>Nu per dieną tai praleidžiu iki valandos turbūt. <...> (1);</i>	<...> 298 (1);	<i>Manau kad iki 20 (1);</i>
<i>daug, praktiškai visą dieną įjungtas (2);</i>	<i>iki 150 (2);</i>	<i>15 (2);</i>
<i><...> Per dieną manau tikrai susidaro 2h-3h. (3);</i>	<i><...> turiu 203 <...> (3);</i>	<i>10. 10-15 (3);</i>
<i><...> online praktiškai visada (4);</i>	<i>579 (4);</i>	<i><...> kasdieniniai - apie 5 – 6 (4);</i>
<i>Max 1 val per mėn (5)</i>	<i><...> turiu 591<...> (5);</i>	<i>Nu bent 20 tikrai (5);</i>
<i>Viska sudėjus manau 2h (6);</i>	<i><...> apie 200-250 <...> (6);</i>	<i>Pastoviai apie 10 su koku 15 retsykais o dauguma aišku lieka pamiršti (6);</i>
<i>Praktiskai visa laika yra įjungtas (7)</i>	<i>226 (7);</i>	<i>Pastoviai gal su 10, su kitais pagal poreiki (7);</i>
<i>2-3 val per d <...> (8)</i>	<i><...> 304 <...> (8).</i>	<i>mazdaug su 30 (8).</i>

Iš pateiktos lentelės matome, kad kuo informantas turi daugiau draugų savo draugų sąrašė tuo daugiau laiko praleidžia prisijungęs prie „Facebook“ paskyros. Taip pat galima teigti, kad jei individas turi daug kontaktų, palaiko daugiau silpnų ryšių.

Taip pat tiriant socialinio tinklo konstravimo bruožus internetiniame tinklalapyje „Facebook“ tyrėją domino klausimas kaip dažnai informantų draugų sąrašuose atsiranda nauji žmonės. Dalis informantų teigė, kad nedažnai, kartais: *Nelabai (1); Nedažnai, nes kaip ir sakiau nepažįstamų nepridedu (2); Gana retai <...> (3); Ne (4); Del dažnumo, tai buna yvairiai. Kartais per savaite keli draugai atsiranda, kartais per mėnesi nei vieno neatsiranda (5); Kartais, priklauso nuo to ka veikiu (6); nelabai, bet laikas nuo laiko (7).*

Taip pat informantai pažymėjo kelias išimtis: žmonės atsiranda draugų sąrašą susipažinus tam tikromis aplinkybėmis – *nebent būnant kur bare linksminantis atsiranda nauji draugu tuomet apsišaukiu ne numeriais bet FB <...> (3)*, taip pat informantas pabrėžė, kad tokie žmonės socialiniame tinkle būna neilgai: *bet dažniausiai tokie ilgai neužsilaiko "draugu" sąrašą" (3)*, paaiškindamas, kad *Seni draugai geri draugai, kas sena tas gerai, kaip viskis (3)*. Taip pat nauji žmonės socialiniame tinkle atsiranda susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, pavyzdžiui informantas dalyvavo projekte: *po jo atsidarius fb viena ryta pasirasė prisijungti apie 150 žmonių (8)*. Pagrindinė priežastis, kodėl virtualiame socialiniame tinkle atsiranda nauji, anot informantų yra ta, kad tie žmonės atsiranda realiame socialiniame tinkle: *Draugų draugai, nauji bendradarbiai, kartais klientai (1)*; *Tie žmonės yra arba nauji su kuriais susipažinau keliu diu begyje, arba seni pažystami, nuo mokyklos laiku (5)*; *Kompanijoj atsiranda nauju draugu, pakeičiu darbą, kokiuose kursuose sutinku idomiu žmonių, kažkas iš draugu susiranda antrąją pusę (7)*. O jei atsiranda nauji žmonės, tai dažniausiai tam, kad artimiau susipažinti: *O jei tai nauji pažįstami tai tiesiog tam kad bendrauti (4)*.

Virtualų socialinį tinklą „Facebook“ tinklalapyje taip pat galima plėsti sekant paties tinklalapio galimai pažįstamų žmonių siūlymus ir pridėdant pažįstamus žmones į savo draugų sąrašą. Todėl informantams buvo užduotas klausimas, ar ieško pažįstamų žmonių, naudojantis šia tinklalapio „Facebook“ funkcija ir ar pridėdą tokius žmones prie savo draugų. Informantų atsakymai išsiskirstė į tris kategorijas: neieško (*Ne, tie kur suggestions sone tai nepriimu. tuos siūlymus kartais peržiūriu bet į draugus pati nieko nekveičiu (2)*); *Neieskau ir nesipazindinu su kitais per fb <...>(3)*; *Nope Tą dariau tada tik, kai Susikūriau iš esmės <...> Nebent, tiesiog iš kart užmatau, kad va tas Bet, ta prasme, tik tokį Kur Jau tikrai tikrai, o ne šiaip matytą (5)*), kartais ieško (*Kartais, jeigu verta, bet jeigu koki kolega ismeta iš darbo seno ir su juo tik pasilabinu darbe, tai nepridedu (4)*); *Nedažnai, jeigu atsimenu netyčia kažka nes idomu kaip gyvenimai susiklostė kitu <...> (6)*; *kartais ieskau tai vienas iš fb privalumu kad galima susirasti senus pažystamus (8)*) ir ieško (*Taip ieskau gal ne visada pridėdu prie draugų bet peržiūriu siūlymus (1)*); *Anketa tai peržiūriu butinai bet i draugus kvieciu retai <...> (7)*).

Taigi galime teigti, kad dalis informantų neieško ir netikrina „Facebook“ siūlomų galbūt pažįstamų žmonių sąrašų, jie pažymėjo, kad tai darė tik susikūrę paskyras ar atkreipia dėmesį tik tada, jei pamato tikrai pažįstamą žmogų. Keli informantai teigė, kad kartais, jei mano, kad verta ar prisimena žmogų iš praeities pasižiūri siūlymą. Taip pat pažymėjo, kad ši funkcija yra vienas „Facebook“ privalumų, todėl kartais tuo naudojasi, kad rastų senus pažįstamus. Likusieji teigė, kad naudojasi šia funkcija, tačiau retai pridėdą tuos žmones į savo draugų sąrašą

Patikslinant ar informantai į savo draugų sąrašą „Facebook“ paskiroje prideda naujus žmones, kai gauna jų pakvietimus, informantai teigė, kad atsirenka pažįstamus ir nepažįstamus žmones: <...> *kai siulos kas i draugus is labai pazistamu, tai priimu irgi tik tuos su kuriais tikrai bendrauju* (2); *Fb man susisiekimo pagalbine priemone bendrauti, bet neplesti draugu ratui.* <...> (3) ; *Pradžiai, pabendrauju <...> kur visiškai nepažįstu – ne* (4).

Išanalizavus gautus rezultatus galima teigti, kad informantai beveik neplečia savo kontaktų rato, t.y. socialinio tinklo, naudodamiesi funkcijomis „Facebook“ tinklalapyje. Pirminis tinklas, kurį sudaro šeima, draugai ir kiti informantams artimi, pažįstami žmonės, daugumoje jau yra suformuotas, todėl nauji žmonės kontaktų sąrašė atsiranda retai. O kad palaikytų stipresnius ryšius tinkle ir virtualaus socialinio tinklo gyvybingumą informantai pasitelkia realią erdvę – susitinka, bendrauja realiai. Galima teigti, kad norint sukurti gyvybingą tinklą, reikia susitikti gyvai, nes tik taip tampama tikresniu tinklo nariu. Virtualiame tinkle yra labai lengva įeiti į jį ir išeiti iš jo. Tinklo nariai gali pasigesti nario, parašyti vieną kitą žinutę, tačiau tuo viskas ir baigiasi, skirtingai nuo realios bendruomenės. Taigi galima teigti, kad visiškai nepalaikant ryšio nei realiai, nei virtualiai ryšiai gali nutrūkti ir socialinis tinklas susiaurėti.

Taip pat šiame poskyryje bus aptarta, su keliais žmonėmis informantai bendrauja, su keliais palaiko ryšį ir taip konstruoja virtualų socialinį tinklą tinklalapyje „Facebook“. Tam išsiaiškinti informantams buvo užduotas klausimas: su kiek žmonių bendraujate „Facebook“ tinklalapyje? informantų atsakymai buvo gana panašūs, pasiskirstė nuo 5 žmonių iki 30 (žr. Priedas 10).

Taip pat galime teigti, kad dažniausiai informantai palaiko ryšius su 5 – 20 žmonių, vadinasi, kad kaip ir realiame socialiniame tinkle, taip ir virtualiame socialiniame tinkle individas apsiriboja nedideliu kiekiu ryšių, kuriuos pastoviai palaiko. Tie žmonės dažniausiai sudaro pirminį informanto socialinį tinklą, nes informantai teigė, kad „Facebook“ bendrauja su draugais, gerais pažįstamais, artimesniais žmonėmis: *Buvę klasiokai , buvę kolegos, klubų draugai* (1); *Draugai; Draugai giminės ir pan* (2); *Draugai, drauges, Mergina.*(3) ; *Bendradarbiai gimines klasiokai buve bendradarbiai viena kaimyne grupiokai* (4); *Draugai is studiju laiku, seimos nariai, vaikystes draugai <...>* (7).

Taip pat iš lentelės matome, kad vienas informantas teigė, jog „Facebook“ palaiko ryšius su 30 žmonių. Iš anksčiau aptartų rezultatų galima daryti prielaidą, kad informantas palaiko ryšius ne tik su realiai pažįstamais asmenimis: *su keletu užsienieciū tai tik siaip pasisnekinam realaus rysio nera* (8), vadinasi tam tikra dalis ryšių yra tik virtualūs t.y. silpni, todėl gali nutrūkti. Taip pat tai patvirtina nagrinėtą teorinę prielaidą, kad internetas yra puiki terpė užmegzti silpniems saitams su visiškai nepažįstamais žmonėmis, nes virtualiai bendraujant individų socialiniai ypatumai beveik neriboja komunikacijos (Castells, 2005a). Vadinasi, informantas gali nieko neribojamas bendrauti su bet kuo.

Tik šis vienas atsakymas, kad informantas palaiko tik virtualų ryšį su keliais žmonėmis, išsiskyrė iš kitų informantų atsakymų teigiančių, kad su tais pačiais žmonėmis bendrauja tiek virtualiai, tiek realiai: *Beveik su visais su didžiąja dauguma* (2); *FB bendrauju su tais su kuriais bendrauju ir realiai* (3). *Taipogi gali siekti iki 15 žmoniū. Bet dažniausiai kokie 5i <...> su tam tikrais asmenimis, labiau draugais* (4); *10 pastoviai tie kurie cia UK o kiti LT tai 5(6); Taip, su tais paciais ir bendrauju* (7).

Galima daryti prielaidą, kad virtualaus socialinio tinklo pagrindas yra realusis socialinis tinklas ir stiprieji ryšiai saistantys informantus, nes kaip matome iš gautų rezultatų dažniausiai virtualūs ryšiai yra palaikomi su tais pačiais žmonėmis tiek virtualiai, tiek realiai.

Šie žmonės informantų socialiniame tinkle dažniausiai atsirado pirma juos pažinus realybėje: *Susipazinau ne per FB. Mokykloje ir buvusiame darbe dauguma. Ar dar kazkur. <...>.* Tačiau čia pažymėsime išimtį, nors informantai ir teigė, kad neturi tik „Facebook“ draugų: *<...> cia ne pazinciu puslapis. Net nezinau, kaip veikia pazindinimasis per FB, negirdejau kad kas tai darytu. <...>*; vienas informantas į draugų sąrašą kartais prideda žmones, kurių nepažįsta realybėje, o susipažįsta „Facebook“ tinklalapyje: *ai, pvz yra tokia grupe- international friendship tai ten buvau del idomumo uzlaikinus o po to ziuriu, prasosi i draugus tai kur atrodo normalus ar idomus pasnekovas tai priimu.* Vėliau tokie asmenys kartais tampa pažįstamais ir realiame gyvenime: *tai taip..(jie yra tik „Facebook“ draugai – aut. past.) bet buvo atvyke pora britu i svecius realiai ir vienas norvegas.* Galime daryti prielaidą, kad informantai palaiko ryšius, bendrauja su žmonėmis „Facebook“ tinkle, tačiau derėtų pažymėti, kad dalis šių funkciją naudoja tik kaip susisiekiimo priemonę:

FB atstoja SKYPE. (skype nenaudoju) Susirasai, susitari, kur, ka, kaip. daniausiai naudojama susitarti kazkam. Kur eisim ka veiksime ir kada, vietoje SMS; cia daugiau kaip susisiekiimo priemone, galetu buti dar skambinimo funkcija, nes ne visi VIBER turi. <...> (3)

Taip pat informantai „Facebook“ naudoja kaip priemonę pasiekti užsienyje ar kitame mieste gyvenančius draugus ar pažįstamus: informantas paklaustas, kodėl su žmonėmis bendrauja per „Facebook“, teigė, kad *dažniausiai dėl aplinkybių, ypač atstumo - gyvenimo kitame mieste ir pan.* (4); <...> *puikus būdas bendrauti per atstumą* (6).

Galima teigti, kad šiuo atveju socialinis tinklas sujungia žmones, kurie negali bendrauti realiai, vadinasi virtualus bendravimas palaiko ryšius ir neleidžia jiems nutrūkti. Tačiau svarbi sąlyga tam yra asmens pažinimas realybėje, nes virtualūs ryšiai linkę nutrūkti, jei yra nepalaikomi.

Apibendrinant gautus rezultatus, galima teigti, kad virtualiame tinkle daugiau dominuoja stiprūs ryšiai, kurie sudaro galimybę turėti pastovų priėjimą prie informacijos esančios tinkle bei pagilina socialinį tinklą. Taip pat individai, kurie yra susaistyti stipriaisiais ryšiais yra labiau motyvuoti keistis ir dalintis informacija, platinti ją savo draugų rate, tačiau „Facebook“ suteikia galimybę tą pačią informaciją paskleisti platesniam žmonių tinklui, neapsiribojant tik artimais žmonėmis esančiais tinkle, dėl šios priežasties nesusiformuoja uždaras interesų ratas, o socialinis tinklas savaime nesusiaurėja, jame nepamažėja žmonių ir nesąmoningai yra palaikomi ir silpnieji ryšiai. Taip pat esant silpniems saitams individai domisi daug įvairesne informacija, taip atsiveria galimybė įvairesnio pobūdžio informacijos dalijimuisi. Tačiau taip pat svarbu paminėti, kad silpnieji ryšiai nėra nuolatiniai ir gali lengvai nutrūkti, vadinasi tinklas gali susiaurėti.

Galima teigti, kad dažnai virtualioje erdvėje individas yra daug drąsesnis nei realiame gyvenime, tačiau artimi ryšiai internete praranda savo vertę – draugai kolekcionuojami ne norint nuolat su jais bendrauti, o bandant susikurti savo įvaizdį. Virtualūs ryšiai yra silpniesni, paviršutiniški ir lengvai nutrūkstantys, bendravimo išsamumas sumažėja dėl tiesioginio – veidas į veido – bendravimo nebuvimo. Taip pat socialiniai tinklapiai gali prisidėti prie izoliacijos, kadangi juose praleidžiamas laikas sumažina asmeniniu bendravimu paremtus santykius, o kita problema, su kuria susiduriama, kad socialiniuose tinkluose prarandama dalis privatumo. Tačiau dalyvavimas tinklapiuose yra šių dienų mada ir perspektyva, nes su panašiais iššūkiais buvo susidūrę internetas ar elektroninis paštas, kuriais dabar mes esame pripratę naudotis kiekvieną dieną ir be kurių sunkiai įsivaizduojame savo gyvenimą.

IŠVADOS

1. Išpopuliarėjus kompiuterinėms technologijoms virtuali erdvė tapo svarbia individų socialinio gyvenimo dalimi. Todėl virtuali erdvė yra populiarus tyrimų objektas ir egzistuoja ne viena teorinė samprata, kas yra virtuali erdvė. Apibendrinus aptartas teorijas, galima teigti, kad šiuolaikinėje visuomenėje virtuali erdvė tapo realia vieta, kur individai gali išreikšti save, bendrauti, kurti savo socialinį tinklą bei atlikti kitas veiklas, kurios anksčiau buvo įmanomos tik realybėje. Taip pat kibernetinė erdvė pakeičia daugelio dalykų suvokimą, tarkim laiko ar pačios erdvės, tačiau svarbiausia paminėti, jog pasikeičia individų tarpusavio santykiai, t.y. kitaip konstruojamas socialinis tinklas, nebėra individus skiriančio atstumo ar laiko skirtumo.
2. Išanalizavus M. Castells, J. Van Dijk ir B. Wellman tinklaveikos visuomenės teorijas galima pastebėti, kiekvienas pabrėžia skirtingus bruožus: informacijos srautus, individų bendruomeniškumą, individo pasirinkimo laisvę kuriant tinklus. Tačiau vis dėlto galima išskirti visas tris teorijas vienijantį bruožą, kad šiuolaikinės visuomenės bendruomenių ar struktūrų susikūrimo ir veiklos pagrindas yra nebe bendras interesas, o informaciniai tinklai bei socialiniai ryšiai.
3. Remiantis tinklaveikos teorija, socialinis tinklas yra vienas iš esminių asmens socialinės integracijos ir socialinės adaptacijos veiksnių. Pagrindinis socialinio tinklo bruožas yra ryšių palaikymas tarp individų, kurie priklauso tam pačiam tinklui. Ryšiai tarp tinklo narių sukuriama keičiantis informacija ar bendraujant, kitaip tariant bendradarbiaujant. Dalyvavimas virtualiuose socialiniuose tinkluose ne tik praplečia individų fizinę erdvę, bet ir suteikia galimybę nevaržomai bendrauti, neapsiribojant nei vieta, nei laiku..
4. Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad pagrindiniai motyvai susikurti paskyrą „Facebook“ tinklalapyje yra draugų įtaka ir bendrystės jausmas, kitaip tariant draugystė ir bendra veikla. Šie du veiksniai skatina sklandesnį virtualaus tinklo konstravimo procesą.
5. Informantai prisijungę prie savo paskyros tinklalapyje „Facebook“ daugiausiai laiko praleidžia bendraudami arba dalindamiesi bei sekdami tinklo narių informaciją, vadinasi informantai kasdien palaiko virtualaus socialinio tinklo gyvbingumą.
6. Virtualiame tinkle dominuoja stiprieji saitai, kurie sudaro galimybę turėti pastovų priėjimą prie informacijos esančios tinkle bei pagilina socialinį tinklą. Taip pat individai, kurie yra susaistyti stipriausiais ryšiais yra labiau motyvuoti keistis ir dalintis informacija, platinti ją savo draugų rate, tačiau „Facebook“ suteikia galimybę tą pačią informaciją paskleisti platesniam žmonių tinklui, neapsiribojant tik artimais žmonėmis esančiais tinkle, dėl šios priežasties nesusiformuoja

uždaras interesų ratas, o socialinis tinklas savaime nesusiaurėja, jame nepamažėja žmonių ir nesąmoningai yra palaikomi ir silpnieji ryšiai.

7. Taip pat esant silpniems saitams individai domisi daug įvairesne informacija, taip atsiveria galimybė įvairesnio pobūdžio informacijos dalijimuisi. Taigi kuo platesnis virtualus tinklas, tuo geresnėje pozicijoje atsiranda individas, nes turi daugiau galimybių savo poreikių patenkinimui ir yra mažiau priklausomas nuo kitų. Taip pat turi daugiau galimybių gauti informaciją bei efektyviau ja dalintis. Tačiau taip pat svarbu paminėti, kad silpnieji ryšiai nėra nuolatiniai ir gali lengvai nutrūkti, vadinasi tinklas gali susiaurėti.

8.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Antinienė, D., Merkys, G., Baršauskienė, V. (2004). *Lietuvos studentų socialiniai ryšiai: diagnostinis tyrimas naudojant socialinio tinklo matricą*. Vilnius: Psichologija. T. (30). P. 32-46.
2. Barnes, J. (1954). *Class and Committees in a Norwegian Island Parish*, p. 39 - 58. Prieiga per internetą: <http://pierremerckle.fr/wp-content/uploads/2012/03/Barnes.pdf>
3. Baudrillard, J. (1981). *Simulacra and simulation*. Prieiga per internetą: <http://fields.ace.ed.ac.uk/disruptivetechologies/wp-content/uploads/2011/10/Baudrillard-Jean-Simulacra-And-Simulation2.pdf>
4. Bausch, S., McGiboney, M. (2009). *Social networks and blogs now 4th most popular online activity, ahead of personal email, Nielsen reports*. New York: Nielsen Online. Prieiga per internetą: http://enus.nielsen.com/main/news/news_releases/2009/march/social_networks
5. Boyd, M., Danah, E., B., Ellison (2008). *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship*. *Journal of Computer-Mediated Communication*, vol. 13, p. 210–230. Prieiga per internetą: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x/pdf>
6. Burt, S. R. (2000). *Structural Holes Versus Network Closure As Social Capital*. Prieiga per internetą: <http://snap.stanford.edu/class/cs224w-readings/burt00capital.pdf>
7. Cardoso, Gu. (2008). *From mass media to networked communication: communicational models and the informational society*. *International Journal of Communication*, 2, 587-630. Prieiga per internetą: <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/viewFile/19/178>
8. Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford: Oxford University Press. Prieiga per internetą: <http://socium.ge/downloads/komunikaciisteoria/eng/comunication%20power%20castells.pdf>
9. Castells, M. (2005b). *Tapatumo galia.*, p. 22. Kaunas: UAB „Poligrafija ir informatika“.
10. Castells, M. (2005a). *Tinklaveikos visuomenės raida.*, p. 352 – 372. Kaunas: UAB „Poligrafija ir informatika“.
11. Degutis, G. (2005). *Socialiniai tinklai: draugų žūklė internete*. Naujoji komunikacija. Vilnius, Nr. 11, p. 44 – 45.
12. Ellul, J. (1964) *The Technological Society*. Prieiga per internetą: http://monoskop.org/images/5/55/Ellul_Jacques_The_Technological_Society.pdf
13. Eriksenas, Th., H. (2004). *Akimirkos tironija: Greitasis ir lėtas laikas informacijos amžiuje*. Vilnius: Tyto alba.
14. Giddens, A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas*. Vilnius: „Pradai“.

15. Ginevičius, R., Paliulis, N., K., Chlivickas, E.; Merkevičius, J. (2006). *XXI amžiaus iššūkiai: organizacijų ir visuomenės pokyčiai*. Vilnius: Technika.
16. Girdzijauskienė, S. (2006). *Kokybinis interviu:[metodiniai nurodymai]*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
17. Goffman, E. (2000). *Savęs pateikimas kasdieniame gyvenime*. Vilnius „Vaga“.
18. Granovetter, M. (1973). *The Strength of Weak Ties*. American Journal of Sociology 78
Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programa. Prieiga per internetą:
http://www.lrv.lt/Posed_medz/2011/110316/05.pdf
19. Ha, L., James, E. L. (1998). *Interactivity reexamined: a baseline analysis of early business web sites*. Prieiga per internetą: (6): 1360–1380.
<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/08838159809364462>
20. Haythornthwaite, C., Wellman, B. (1998) *Work, Friendship and Media Use for Information Exchange in a Networked Organization*. Journal of the American Society for Information Science 49 (12), 1101-1114.
21. Hampton, K., Wellman, B. (2003). *Neighboring in Netville: How the Internet Supports Community and Social Capital in a Wired Suburb*. City and Community, 3 (2), 277-311. Prieiga per internetą:
http://www.blackwellpublishing.com/content/BPL_Images/Journal_Samples/CICO1535-6841~2~4~57%5C057.pdf
22. Kažuža, M., Golik, E. (2008). *Tarpkultūrinė komunikacija ir internetas: tarpkultūrinės komunikacijos vaidmuo interneto bendruomenėse*. Informacijos mokslai, 45, 22-34.
23. Kennedy, T., Wellman, B. (2007) *The Networked Household*. *Information, Communication and Society*, 10 (5), 645 – 670. Prieiga per internetą:
http://chass.utoronto.ca/~wellman/publications/the_networked_household/the_networked_household.pdf.
24. Krackhardt D. (1992). „*The Strength of Strong Ties: The Importance of Philos in Organizations*“ in Nitin Nohria and Robert G. Eccles (eds.) *Networks and Organizations: Structure, Form and Action*. Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, p. 216-239. Prieiga per internetą:
<http://www.contrib.andrew.cmu.edu/~krack/documents/pubs/1992/1992%20The%20Strength%20of%20Strong%20Ties.pdf>
25. Leonavičius, V. (2005). *Sociologijos teorijos [vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams]*. Kaunas, p. 292-297.

26. Levin, D. Z., Cross, R. (2004). „*The Strength of Weak Ties You Can Trust: The Mediating Role of Trust in Effective Knowledge Transfer*“, *Management Science*, p. 1477-1490. Prieiga per internetą: <http://www.levin.rutgers.edu/research/trust-paper-shortened.pdf>
27. Lietuvos nacionalinė informacinės visuomenės plėtros strategija, projektas „*Lietuva – globalių galimybių šalis*“, 2001 m. spalio 9d. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=855&p_d=11182&p_k=1
28. Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programa. Prieiga per internetą: http://www.lrv.lt/Posed_medz/2011/110316/05.pdf
29. Lyon, D. (2005). A sociology of information. *The Sage Handbook of Sociology*. Li, X. (2011). Factors influencing the willingness to contribute information to online communities. *New Media Society*, 13, p. 279-296.
30. Marin, A., Wellman, B. (2009). *Social Network Analysis: An Introduction*. Prieiga per internetą: <http://www.softwarepublico.gov.br/file/16665888/Analise-de-Redes.pdf>
31. Mcadam, D. (1986). „*Recruitment to High – Risk Activism: The Case of Freedom Summer*“. *The American Journal of Sociology*. Prieiga per internetą: <http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/chwe/ps269/mcadam.pdf>
32. Norkus, Z. (2008). *Kokia demokratija, koks kapitalizmas? Pokomunistinė transformacija Lietuvoje lyginamosios istorinės sociologijos požiūriu*, p. 483-561. Prieiga per internetą: http://www.fsf.vu.lt/users/zennor/download/Foto/Norkus_KokiaDemoKoksKapitalizmas.pdf
33. Nunes, M. (2006). *Cyberspaces of Everyday Life*. University of Minnesota Press.
34. Praust, V. (1999). *The Information Society and its Landmarks*, *Baltic IT Review*, No. 3(14), p. 21-23.
35. Putnam, R., (1993) *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, Princeton University Press.
36. Raudytė, V. (2007). *Socialinės tinklo parametrų apžvalga ir jų naudojimas socialinei tinklo analizei*. *Informacinės technologijos*, p. 160-164.
37. Rheingold, (2000). „*The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier, revised edition*“, The MIT Press. Prieiga per Internetą: <http://www.rheingold.com/vc/book/intro.html>
38. Rosen, D., Barnett, A., G.; Kim, J. H. (2010). *Social networks and online environments: when science and practice co-evolve*. Prieiga per internetą: <http://link.springer.com/article/10.1007/s13278-010-0011-7#page-1>

39. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla
40. Sandbothe, M. (2005). *Pragmatic Media Philosophy: Foundations of a New Discipline in the Internet Age*. Prieiga per internetą: <http://www.sandbothe.net/pmp.pdf>
41. Seligman, A., B. (1997), *The Problem of Trust*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
42. Strate, L. Jacobson, R., Gibson, B. S. (2003). *Communication and Cyberspace: Social Interaction in an Electronic Environment* (2nd ed.). Cresskill, NJ: Hampton Press.
43. Suler, J. (1996). *The Psychology of Cyberspace*. Prieiga per internetą: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>
44. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
45. Utz, S. (2009). *The (Potential) Benefits of Campaigning via Social Network Sites*. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14 (2), 221–243.
46. Van Dijk, J. (2006). *The network society: social aspects of new media*. London: Sage Publications.
47. Webster, F. (2006). *Informacinės visuomenės teorijos*. Kaunas: UAB „Poligrafija ir informatika“.
48. Wellman, B. (2002). *Little boxes, glocalization, and networked individualism?* Iš Tanabe, M., Besselaar, P., Ishida, T. (red.) *Digital cities II: computational and sociological approaches*. Berlin: Springer.
- Prieiga per internetą:
http://www.itu.dk/~khhp/speciale/videnskabelige%20artikler/Wellman_2002%20-%20Little%20Boxes,%20Glocalization,%20and%20Networked%20Individualism.pdf

PRIEDAI

Priedas 1. Interviu klausimų gairės

- a. Socio-demografiniai klausimai:
 1. Amžius.
 2. Išslavinimas.
 3. Lytis.
- b. Klausimai apie naudojimąsi internetiniu tinklalapiu Facebook.
 4. Kada užsiregistravote Facebook tinkle?
 5. Kas paskatino užsiregistruoti Facebook tinkle? Kodėl užsiregistravote?
 6. Kiek laiko praleidžiate tinklalapyje Facebook? Manote praleisti tiek laiko yra daug ar mažai? Nemanote, kad per daug laiko praleidžiate virtualiame tinkle? Tai jei manote, kad per daug kodėl nesistengiate imtis kažkokių priemonių, kad tarkim sumažinti praleidžiamą laiką? Ar kažko imatės? Kodėl tiek laiko praleidžiate?
 7. Ką dažniausiai veikiate socialiniame tinkle Facebook? Kodėl?
 8. Kiek draugų turite socialiniame tinkle Facebook? Kaip manote čia daug ar mažai? Kodėl?
 9. Ar visus žmones esančius Jūsų Facebook draugų sąrašė pažįstate realiai? Kodėl jie yra Jūsų draugų sąrašė?
 10. Su keliais žmonėmis bendraujate socialiniame tinkle Facebook? Kodėl? Kaip tie, su kuriais bendraujate atsirado Jūsų draugų sąrašė?
 11. Su keliais iš tų žmonių, su kuriais bendraujate Facebook'e, bendraujate ir realiai? Kodėl bendraujate dar ir virtualiai? Kas tie žmonės? Kaip jie atsirado Jūsų draugų sąrašė?
 12. Ar dažnai Jūsų draugų rate atsiranda nauji žmonės? Kas tie žmonės? Kodėl jie atsiranda Jūsų draugų sąrašė?
 13. Ar patys socialiniame tinkle ieškote žmonių, kuriuos galbūt pažįstate? Kodėl taip arba kodėl ne? Ar pridedate juos į draugų sąrašą?
 14. Gal dar kilo kažkokių minčių šia tema ar norite kažką pridurti?

Priedas 2. Socio-demografiniai klausimai

	K1 Amžius	K2 Išsilavinimas	K3 Lytis
R1	27	Vidurinis	Vyras
R2	24	Aukštasis - bakalauro	Moteris
R3	25	Vidurinis	Vyras
R4	27	Aukštasis - bakalauro	Vyras
R5	27	Vidurinis	Vyras
R6	26	Aukštasis - bakalauro	Moteris
R7	25	Aukštasis - magistro	Moteris
R8	46	Aukštasis - bakalauro	Moteris

Priedas 3. Paskyros tinklalapyje „Facebook“ naudojimo laikotarpis

K4 Kada užsiregistravote Facebook tinkle?	
	Citata
R1	<i>Tuoj pažiūrėsiu. Nuo 2008 metų, tai 7 metai</i>
R2	<i>2009</i>
R3	<i>Tuoj patikrinsiu, kiek pamenu labai ignoravau ir buvau vienas paskutiniųjų užsiregistravusių iš draugų. 2009 metais vasario mėnesi.</i>
R4	<i>2007</i>
R5	<i>Ajezau. 2008. Gaaaal</i>
R6	<i>2009 kai i univera stojau</i>
R7	<i>Oi gal 7-8 metus atgal, neprisimenu net</i>
R8	<i>kokius 5 metus atgal</i>

Priedas 4. Motyvai prisiregistruoti į tinklalapį „Facebook“

K5 Kas paskatino užsiregistruoti Facebook tinkle? Kodėl užsiregistravote?	
	Citata
R1	<i>Nes jei tavęs nėra facebooke tavęs nėra visai</i>
R2	<i>draugų spaudimas, sakė neturi fb???</i>
R3	<i>Pasidaviau, masei, visi bendravo per FB, norejosi ir man pameginti. Tiesiog įsuko ir mane. Net šiuo metu stengiuosi dalintis kuo mažiau asmeninės informacijos.</i>
R4	<i>Realiai, dėl universiteto. Didžioji dalis kursiojų buvo.</i>
R5	<i>Bandos jausmas</i>
R6	<i>Kai stojau i universitetą cia UK visi pažindinosi per ji</i>
R7	<i>Draugem reikejo kaimynu Farmvilio zaidime, del pramos jos jei rimciau</i>
R8	<i>del zaidimo drauge parode koki zaidzia zaidima per fb ir mane uzregistravo</i>

Priedas 5. Laiko praleidimas tinklalapyje „Facebook“

K6 Kiek laiko praleidžiate tinklalapyje Facebook?		Patikslinantys klausimai
	Citata	
R1	<i>Nu per dieną tai praleidžiu iki valandos turbūt. Nes daugiau laiko feisbukui negailu skirti ir nelabai turiu ką čia veikti.</i>	K6.1 Manote praleisti tiek laiko yra daug ar mažai?
		<i>Manau čia sprendžia kiekvienas individualiai kiek laiko praleisti, manau kad pats per daug laiko paleidžiu, nors ne nes iki valandos manau kad čia labai normalu</i>
R2	<i>daug, praktiškai visą dieną įjungtas</i>	K6.1 Nemanote, kad per daug laiko praleidžiate virtualiame tinkle?
		<i>kol tai netrukdo mano gyvenimui, tai ne</i>

R3	<p><i>Manau, kad per daug, pastoviai, kai nėra ką veikti išsitrauki telefoną ir scrollini, autobuse, prieš miega, per pusryčius, nors tai dažniausiai nesuteikia jokios naudingos informacijos. Norėtūsi mažiau naudotis išmaniis prietaisais ir ypač FB. Sakyčiau, kad tikrai vystosi priklausomybė. Per dieną manau tikrai susidaro 2h-3h.</i></p>	<p>K6.1 Tai jei manote, kad per daug kodėl nesistengiate imtis kažkokių priemonių, kad tarkim sumažinti praleidžiamą laiką? Ar kažko imatės?</p>
		<p><i>Imuosi, neimu telefono į rankas. Arba bandau skaityti kažką ne per FB. Net svarstau apie galimybę grįžti prie mygtukinio pigaus telefono. Jei nebutu FB tikrai rečiau imtum telefona į rankas. Taciau zinoma jeigu esi palikines naujenu puslapius, Tau visa aktualiausia ir skaitomiausia informacija FB sutraukia ir parodo, tai patogiu</i></p>
		<p>K6.2 Bet juk Facebook programėlę galima ištrinti.</p>
		<p><i>Buvau ištrynes apie 4menesius. nei mesangerio nieko neturejau. Bet eidavau tiesiog per narsykle.</i></p>
		<p>K6.3 O kodėl buvote ištrynęs?</p>
		<p><i>Perrasinejau telefona, ir maniau, kad neirasinesiu ir maziau naudosisuos sukeldamas sau keblumu nueiti iki FB. Pradzioj maziau ir naudojasi, paskui teko isirasyti, kad galeciau pasinaudoti kita programele ENDOMUNDO.</i></p>
		<p>K6.4 Tai šiuo atveju galima sakyti esate priklausomas nuo Facebook? Pataisykite mane, jei klystu.</p>
		<p><i>Gal ir yra kazkoku apejimu naudojantis google+ ar panasiai, bet</i></p>

		<p><i>labai daug kas surista su FB, kas nera blogai ir palengvina naudojimas ir prisijungima prie daugelio programu, problema yra kita, kad i FB einama ir skrolinama bereiksmiskai</i></p> <p>K6.5 Endomondo programėlėje dalinatės su draugais savo sporto pasiekimais? Ar prasme palaikote kažkokius ryšius?</p> <p><i>Palaikau rysius ir sioje programeje su keliais sportuojanciais draugais, bet labiau del savės, noriu matyti kiek iveikiau kilometru ir panasiai.</i></p>
R4	<p><i>Hm, daug. Ta prasme, kadangi smartfaunas yra, tai online praktiškai visada</i></p> <p><i>Bet, kad taip jau rimtai skrolint, tai iki 3 valandų per parą</i></p>	<p>K6.1 Manote čia daug ar mažai?</p> <p><i>Daugokai, bet galima ir daugiau. Skaitau.</i></p> <p>K6.2 Ta prasme, pats norėtumėt daugiau laiko praleisti ar apskritai kalbate, kad kiti žmonės daugiau laiko praleidžia?</p> <p><i>Apskritai</i></p> <p>K6.3 O tai kaip manote, kodėl taip vyksta?</p> <p><i>Daliai tai yra darbas. Manau dėl to</i></p>
R5	<p><i>Max 1 val per men (aut. past. Daugiausiai 1 valandą per mėnesį). Nes istryniau programele, o naudojuos messengeriu. Nes patogu</i></p>	<p>K6.1 O kodėl ištrynėte programėlę?</p> <p><i>Nes labai daug laiko sugaizdavau ten beprasmiskai. Nu cia visi jauciu ta paty sako. Nu kitiem jėga fb, nes neturi gyvenimo</i></p>
R6	<p><i>Viska sudėjus manau 2h</i></p>	<p>K6.1 Manote čia daug ar mažai?</p> <p><i>Daug</i></p> <p>K6.2 Kodėl?</p> <p><i>Nes manau yra geresniu užsiėmimu</i></p>

		<i>nei tai</i>
R7	<i>Praktiskai visa laika yra ijungtas, prabegom tikrinuosi</i>	K6.1 Manote čia daug ar mažai? <i>Daug</i> K6.2 Tai kodėl tiek laiko praleidžiat? <i>Daugiausiai laiko praleidžiu darbo valandom, nes mano darbas prie kompiuterio, tai Facebookas tokia lengva pertraukele</i>
R8	<i>ryškiai per daug siaip, 2-3 val per d, darbo dienom gal maziau</i>	

Priedas 6. Veikla tinklalapyje „Facebook“

K7 Ką dažniausiai veikiate Facebook'e?		Patikslinantys klausimai
	<i>Citata</i>	
R1	<i>Praskrolinu per sienę ir daugiau nieko.</i>	K7.1 Tai ir su niekuo čia nebendraujate, nesusirašinėjate? <i>Nu jo kartais susirašinėju</i> K7.2 O kodėl tiek nedaug veikiate? <i>Nes turiu realų gyvenimą</i>
R2	<i>nes pračekinu kas vyksta, kokips naujienos, stebiu mėgstamus puslapius ir bendrauju su klientais</i>	
R3	<i>Skrolinu ir pamates ka nors idomaus isijungiu paskaityti straipsni arba draugu/pazistamu komentarus. Kartais pasidalinu kokia nors nuotrauka.</i>	
R4	<i>Erm, dažniausiai chatinimas ir pagrindinis Naujienų portalas, iš esmės Nelanakau jokių delfi.lt ir panašiai, viską, ko reikia, randu čia</i>	
R5	<i>Pirma pasiziuriu notifikacijas Kartais pametau savo gaminiu reklamas</i>	

	<p><i>Dar seip ganetinai patogiu surast imone kokios reikia</i></p> <p><i>Nes beveik visos yra</i></p> <p><i>Ai paziet darbo laika, ar adresa ar telefona</i></p> <p><i>Labai retai praskrolinu paziet miauksinciu katyciu ir avariju</i></p>
R6	<i>Seku kitu gyvenimus puikus būdas bendrauti per atstumą</i>
R7	<i>Dayvauju konkursuose, bendrauju su draugais</i>
R8	<p><i>priklausau ivairiom mane dominanciom grupem</i></p> <p><i>tai susirasineju, skaitau ka pripostino</i></p> <p><i>ir siaip, straipsniu daug nuorodu</i></p> <p><i>tai ten ilendu po to</i></p>

Priedas 7. Virtualaus socialinio tinklo platumas tinklalapyje „Facebook“

K8 Kiek draugų turite Facebook tinkle?		Patikslinantys klausimai
	Citata	
R1	<i>Tuoj pažiūrėsiu. 298. Oho.</i>	<p>K8.1 Manote čia daug ar mažai?</p> <p><i>Kaip čia pasakius, kai jų daugumą pažįstu tai atrodo kad yra normalu</i></p>
R2	<i>iki 150</i>	<p>K8.1 Manote čia daug ar mažai?</p> <p><i>Mažai</i></p> <p>K8.2 Kodėl?</p> <p><i>nes čia įprasta kviesti iš matymo pazistamus žmones</i></p> <p>K8.3 O jūs ar pridodate prie draugų tuos išmatymo pažįstamus?</p> <p><i>nekviečiu ir nepriimu klienčių</i></p> <p>K8.4 Kodėl?</p> <p><i>nes manau kad jom mano asmeniniam fb ne vieta darbas yra darbas</i></p>
R3	<i>Na cia dauguma pazistami o ne draugai, turiu 203, kartais perziuriu ir istrynu tuos su kuriais tikrai niekada nebebendrausiu. Katik istryniau dar tris. Prasivalymas</i>	

R4	579	K8.1 Kodėl tiek? Manote čia daug ar mažai? <i>Esu socialus. Realiai, daugiau nei 60-70 proc. yra realiai sutikti ir pažinti Manau, kad daugokai, bet man tiek ir turi būti</i>
R5	<i>Nzn kiek Kazkiek simtu O turiu 591 Nu tai va tiek</i>	K8.1 Manote čia daug ar mažai? <i>Nzn Nezinau pagal ka matuot. Pagal realybe tai normalei, virtualiai gal ir mazai</i>
R6	<i>Nezinau per tel nerodo bet apie 200-250 manau</i>	K8.1 Manote čia daug ar mažai? <i>manau daug bet ir nelaikau ju draugais</i> K8.2 O tai jei nelaikote jų savo draugais, kodėl jie yra jūsų draugų sąrašė? <i>Net ir pažįstamu gali ateiti prireikt</i>
R7	226	K8.1 Manote čia daug ar mažai? <i>Optimalus skaicius manau</i>
R8	<i>siaip 304 gal nezinau tiksliai buvo neseniai gal 120 bet per ta projekta del darbo reikalu priemiau labai daug visai nepzystamu zmoniu</i>	K8.1 Manote čia daug ar mažai tiek draugų turėt? <i>per daug reiks pratrint kuria diena nes nera prasmes ju cia tiek turet</i>

K9 Ar visus žmones esančius Jūsų Facebook draugų sąrašė pažįstate realiai?		Patikslinantys klausimai
	Citata	
R1	<i>Taip išskyrus draugus kurie yra reklaminiai ar įmonės</i>	
R2	<i>reiktų pačėkint, bet manau, kad taip su visais tikrai teko susidurti</i>	
R3	<i>Taip visus esu mates realiai.</i>	
R4	<i>Dalimi, taip. BEt, iš tikrųjų, kiek žiūriu dabar – mažuma, kuriu nepažistu</i>	K9.1 O tai kodėl jie yra draugų sąrašė? <i>Bendrauta buvo anksčiau, chat.lt , mIRC ir Skype laikais</i>

R5	<i>Nu gal ir ne visus</i>
R6	<i>Apie 95%</i>
R7	<i>Taip, nepazistamu nepriimu</i>
R8	<i>ne, daugiau kaip puses nepazystu</i>

K12 Ar dažnai Jūsų Facebook draugų sąrašė atsiranda naujų žmonių?		Patikslinantys klausimai
	Citata	
R1	<i>Nelabai.</i>	K12.1 O jei atsiranda tai kas tie žmonės?
		<i>Draugų draugai, nauji bendradarbiai, kartais klientai,</i>
		K12.2 Kodėl jie atsiranda jūsų draugų sąrašė?
		<i>Nes matyt turim bendrų pažįstamų išmeta suggestions feisbukas ir viena arba kita pusė prideda.</i>
R2	<i>Nedažnai, nes kaip ir sakiau nepažįstamų nepridedu</i>	
R3	<i>Gana retai, nebent būnant kur bare linksminantis atsiranda nauju draugu tuomet apsikeiciam ne numeriais bet FB, bet dažniausiai tokie ilgai neužsilaiko "draugu" sarase".</i>	K12.1 Kodėl?
		<i>Seni draugai geri draugai, kas sena tas gerai, kaip viskis. Na o su naujais žinai kaip buna</i>
R4	<i>Pastaruoju metu - dažnokai.</i>	K12.1 Kodėl?
		<i>Bet šiaip, tai neypatinga., Čia labiau nuo asmeninės situacijos priklauso</i>
R5	<i>Del dažnumo, tai buna yvairiai. Kartais per savaite keli draugai atsiranda, kartais per menesi nei vieno neatsiranda</i>	K12.1 O kas tie žmonės būna?
		<i>Tie žmonės yra arba nauji su kuriais susipažinau keliu diu begyje, arba seni pažystami, nuo mokyklos laiku)</i>
R6	<i>Ne</i>	K12.1 Kodėl?
		<i>Nes tose pačiose erdvėse būnu</i>
R7	<i>Kartais, priklauso nuo to ka veikiu</i>	K12.1 Pavyzdžiui?

		<i>Kompanijoj atsiranda nauju draugu, pakeiciu darba, kokuose kursuose sutinku idomiu zmoniu, kazkas is draugu susiranda antraja puse</i>
R8	<i>nelabai, bet laikas nuo laiko bet su tuo projektu tai buvo nuotykis po jo atsidarius fb viena ryta pasirase prisijungti apie 150 zmoniu</i>	

K13 Ar Facebook'e ieskote zmonių, kuriuos galbūt pažįstate?		Patikslinantys klausimai
	Citata	
R1	<i>Taip ieskau, gal ne visada pridedu prie draugu bet peržiūriu siūlymus.</i>	K13.1 Kodėl? <i>Dažniausiai iš neturėjimo ką daugiau veikti</i>
R2	<i>1 iš 10. ai siūlymus. Ne. tie kur suggestions sone tai nepriimu. tuos siūlymus kartais peržiūriu bet į draugus pati nieko nekveičiu</i>	K13.1 Kas tas 1 iš 10? Čia kai Jus kviečia draugauti? <i>O kai siulos kas i draugus is labai pazistamu, tai priimu irgi tik tuos su kuriais tikrai bendrauju</i>
R3	<i>Neieskau ir nesipazindinu su kitais per fb, cia daugiau kaip susisieikimo priemone, galetu buti dar skambinimo funkcija, nes ne visi VIBER turi. Bet kai skambuciai nemokami, tai nelabai ir reikia.</i>	K13.1 Bet ta prasme, jei Jums į pasiūlymus išmeta žmogų, kurį pažįstate iš anksčiau pridedate jį į draugu sąrašą? <i>Kartais, jeigu verta, bet jeigu koki kolega ismeta is darbo seno ir su juo tik pasilabinu darbe, tai nepridedu. Gam griezta atranka. Paskui SPAM visoki meta ant sienos. ismeta = parodo FB kaip galimai pazistama. Retai Fb man susisieikimo pagalbine priemone bendrauti, bet neplesti draugu ratui. Abejoju ar pas mane jau per daug plesis apskritai draugu ratas.</i>
R4	<i>Nope</i>	K13.1 Kodėl?

	<i>Tą dariau tada tik, kai Susikūriau iš esmės</i>	<i>Nežinau, kažkaip labai retai taip būn Nebent, tiesiog iš kart užmatau, kad va tas Bet, ta prasme, tik toki Kur Jau tikrai tikrai, o ne šiaip matytą</i>
		K13.2 O jei kviečia į draugus priimate?
		<i>Pradžiai, pabendrauju ir paklausiu wtf O tokių, kur visiškai nepažįstu – ne</i>
R5	<i>Kartais ieskau, jeigu yra koks reikalas. Tai nebutinai realiai pažystami</i>	
R6	<i>Taip</i>	K13.1 Dažnai? Kodėl?
		<i>Nedažnai, jeigu atsimenu netyčia kazka nes idomu kaip gyvenimai susiklostė kitu. O jei tai nauji pažįstami tai tiesiog tam kad bendrauti</i>
R7	<i>Anketa tai perziuriu butinai bet i draugus kvieciu retai matyt čia visos moterys taip daro. Smalsumas nugali viska</i>	K13.1 Kodėl nekviečiate?
		<i>Nematau prasmes, nes juos turbut pažistu is matymo daugiau ir neketinu bendrauti Fb su jais supratau</i>
R8	<i>kartais ieskau pvz kai meta pasiūlymus feisbukas tai vienas is fb privalumu kad galima susirasti senus pažystamus</i>	

Priedas 8. Virtualaus socialinio tinklo apimtis ir charakteristika tinklalapyje „Facebook“

K10 Su keliais žmonėmis bendraujate Facebook'e?		Patikslinantys klausimai
	<i>Citata</i>	
R1	<i>Nelabai aš čia daug laiko praleidžiu kad su kažkuo bendrauti, reikalui esant kartais parašau ir tiek, bet pastovaus bendravimo tikrai nėra</i>	K10.1 Tai kiek yra tokių žmonių, kuriems parašote?
		<i>Manau kad iki 20.</i>
		K10.2 Kodėl?

		<i>Nes kitiems galiu paskambinti.</i>
		K10.3 O kitiems negalite?
		<i>Galiu, ber nebūna labai skubu kažką pranešti</i>
R2	15	
R3	10. 10-15	
R4	<i>Hm, čia jau labai sudėtingas klausimas. Apimties nelabai galiu įvardyti skaičiumi - daug grin emoticon Jei vien čiatas, tai tokie pastovus, praktiškai kasdieniniai - apie 5 - 6</i>	
R5	<i>Nu bent 20 tikrai</i>	K10.1 O kaip tie draugai, su kuriais bendraujate Facebooke atsirado pas tave sąrašė draugų? <i>Draugai atsirado taaaai, arba as pakviečiu jeigu pažystu arba mane pasikviecia. Pats niekada neisekau žmoniu, nebent kazkoku grupiu kurios yra aktualios.</i>
R6	<i>Pastoviai apie 10 su koku 15 retsykais o dauguma aišku lieka pamiršti</i>	
R7	<i>Pastoviai gal su 10, su kitais pagal poreiki</i>	
R8	<i>mazdaug su 30</i>	

K11 Su keliais iš tų žmonių, su kuriais bendraujate Facebook'e bendraujate ir realiai?		Patikslinantys klausimai
	Citata	
R1	<i>Beveik su visais su didžiaja dauguma</i>	K11.1 Kas tie žmonės? <i>Draugai giminės ir pan. Buvę klasiokai , buvę kolegos, klubų draugai</i>
R2	<i>Taip</i>	K11.1 Kas tie žmonės? <i>draugai</i>
R3	<i>FB bendrauju su tais su kuriais bendrauju ir realiai. Taipogi gali siekti iki 15 zmoniu.</i>	K11.1 O tai kodėl, jei bendraujate realiai dar ir Facebook'e bendraujate?

	<p><i>Bet dažniausiai kokie 5i</i></p>	<p><i>FB atstoja SKYPE. (skype nenaudoju) Susirasai, susitari, kur, ka, kaip. daniausiai naudojama susitarti kazkam. Kur eisim ka veiksime ir kada, vietoje SMS.</i></p>
		<p>K11.2 Kas tie žmonės?</p>
		<p><i>Draugai, drauges, Mergina.</i></p>
		<p>K11.3 O kaip jie atsirado Jūsų draugų sąrašė?</p>
		<p><i>Susipažinau ne per FB. Mokykloje ir buvusiam darbe dauguma. Ar dar kažkur. Kaip minėjau yra labai nedaug tu žmonių su kuriais pastoviai palaikau ryšį.</i></p>
		<p>K11.4 Ar yra nors vienas žmogus, su kuriuos susipažinote per Facebook?</p>
		<p><i>Nėra nei vieno, čia ne pažinciu puslapis. Net nežinau, kaip veikia pažindinimasis per FB, negirdėjau kad kas tai darytu. kiti susipažista per kitokius puslapius. Bet jau čia kita tema išvis bet buna taip</i></p>
<p>R4</p>	<p><i>su tam tikrais asmenimis, labiau draugais</i></p>	<p>K11.1 Tai tarkim jei bendraujate realiai tai bendraujate ir Facebooke, jei aišku tas žmogus turi paskyrą?</p>
		<p><i>Dažniausiai – taip</i></p>
		<p>K11.2 Ar atsiranda tokių žmonių, su kuriais bendraujate tik Facebooke?</p>
		<p><i>tokie praktiškai neatsiranda, ypatingai retais atvejais.</i></p>
		<p>K11.3 O kodėl su žmonėmis, su kuriais bendraujate realiai atsiranda dar ir Facebook bendravimas?</p>
		<p><i>dažniausiai dėl aplinkybių, ypatingai atstumo - gyvenimo kitame mieste ir pan.</i></p>
		<p>K11.4 Tai tada gaunasi, kad ta mažuma, kur</p>

		<p>kalbėjome anksčiau, kad yra tik Facebook draugai, tiesiog būna sąrašė gal kažką „palaikina“ ar pan. bet dažniausiai su jais bendravimo nėra?</p> <p><i>Didžiąja dalimi taip. Reti impulsai, retos progos</i></p> <p>K11.5 Kodėl žmonės atsiranda Jūsų Facebook sąrašė?</p> <p><i>Dažniausiai, tiesiog susipažinus apsikeičiame kontaktais</i></p> <p><i>Dabar FB geriau nei telefono numeris</i></p> <p><i>Tiesa gali daugiau sužinot</i></p> <p><i>Ir paprasčiau toliau tęsti bendravimą</i></p> <p>K11.6 O manote gerai ar blogai, kad daugiau gali apie žmogų sužinoti tiesiog peržiūrėjęs Facebook puslapį?</p> <p><i>Manau, kad dingsta dalis žavumo aiškinantis, bet iš kitos pusės, lengviau pamatyti ar yra sąlyčio taškų.</i></p> <p><i>Tokios, dvi medalio pusės</i></p>
R5	<p><i>Hmmm</i></p> <p><i>Pazystu tai tikrai</i></p> <p><i>Realybej</i></p> <p><i>Bet gali but, kad tik chatinu</i></p>	
R6	<p><i>10 pastoviai tie kurie cia UK o kiti LT tai 5</i></p> <p><i>Tie kur UK is esmės gal daugiau</i></p> <p><i>Koks 50</i></p> <p><i>Nes darbe vienam</i></p>	<p>K11.1 Kas tie žmonės, su kuriais bendraujate Facebook?</p> <p><i>Bendradarbiai gimines klasiokai buve bendradarbiai viena kaimyne grupiokai</i></p>
R7	<p><i>Taip, su tais paciais ir bendrauju</i></p>	<p>K11.1 Kas tie žmonės?</p> <p><i>Draugai is studiju laiku, seimos nariai, vaikystes draugai jei taip juos galima ivardint</i></p> <p>K11.2 Supratau, tai iš esmės iš realaus</p>

		bendravimo jie atėjo į Facebook bendravimą?
		<i>Tikrai taip</i>
R8	<i>taip nu su keletu užsieniečių tai tik siaip pasisnekinam realaus ryšio nėra</i>	K11.1 Kas tie žmonės, su kuriais bendraujat? Kaip jie atsirado jūsų draugų sąrašė
		<i>ai, pvz yra tokia grupė- international friendship tai ten buvau dėl idomumo užlaikinus o po to žiūriu, prasosi į draugus tai kur atrodo normalus ar idomus pasnekovas tai priimu</i>
		K11.2 Tai bet jie gaunasi tik Facebook draugai?
		<i>tai taip.. bet buvo atvykę pora britų iš svečių realiai ir vienas norvegas</i>

Priedas 9. Registracijos į tinklalapį „Facebook“ motyvai

Klasteris	Tema	Subtema	Citata
Registracijos motyvai	Visuomenės įtaka	Pramogos	<i><...> dėl pramogos jei rimčiau (7); dėl žaidimo <...> (8)</i>
		Studijos	<i>Realiai, dėl universiteto. Didžioji dalis kursiokų buvo (4) Kai stojau į universitetą čia UK visi pažindinosi per jį (6)</i>
		Draugų įtaka	<i>draugų spaudimas, sakė neturi fb??? (2); Draugė reikėjo kaimynui Farmvilio žaidime<...> (7); drauge parodė <...> ir mane užregistravo (8)</i>
		Bendrystės jausmas	<i>Nes jei tavęs nėra facebooke tavęs nėra visai (1) Pasidaviau, masei, visi bendravo per FB, norejosi ir man pameginti.<...> (3) Bandos jausmas (5)</i>

Priedas 10. Veiklos palyginimas tinklalapyje „Facebook“

Klasteris	Tema	Subtema	Citata
Veikla	Priežastis	Naujienų sekimas	<i>Praskrolinu per sieną <...> (1); pračėkinu kas vyksta, kokips naujienos <...> (2); Skrolinu ir <...> isijungiu paskaityti straipsnį <...> (3); <...> pagrindinis Naujienų portalas <...> (4); Pirma pasiziuriu notifikacijas <...> (5); <...> Labai retai praskrolinu paziet miauksinciu katyciu ir avariju (5); Seku kitu gyvenimus <...> (6); <...> skaitau ka pripostino ir siaip, straipsniu daug nuorodu tai ten ilendu po to (8)</i>
		Priklausymas grupėms	<i><...> stebiu mėgstamus puslapius <...> (2); priklausau ivairiom mane dominanciom grupem <...> (8);</i>
		Bendravimas	<i><...> kartais susirašinėju (1); <...> bendrauju su klientais (2); dažniausiai chatinimas <...> (4); <...> puikus būdas bendrauti per atstumą (6); <...> bendrauju su draugais (7); <...> tai susirasineju <...> (8);</i>
		Informacijos dalijimasis	<i><...> Kartais pasidalinu kokia nors nuotrauka. (3); <...> Kartais pametau savo gaminiu reklamas <...> (5);</i>
		Informacijos ieškojimas	<i><...> Dar seip ganetinai patogiu surast imone kokios reikia <...> paziet darbo laika, ar adresa ar telefona <...> (5)</i>
		Dalyvavimas konkursuose	<i>Dayvauju konkursuose <...> (7)</i>